МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Факультет фінансів
Кафедра фінансів суб'єктів господарювання та страхування

ЗАРІЧНЮК Віталіна Вікторівна

Формування та використання фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах / Formation and Usage of Financial Recourses of the Enterprise in Modern Conditions

спеціальність: 8.03050801 - Фінанси і кредит
магістерська програма - Управління фінансами суб'єктів господарювання
Магістерська робота

Виконав студент групи ФСГм-21 В. В. Зарічнюк

Науковий керівник: к.е.н.. доцент,
0. 0. Луцишин

Магістерську роботу допущено до захисту:

" __"_____ 20__ р.

Завідувач кафедри **О. В.Кнейслер**

ТЕРНОПІЛЬ -2017

ЗМІСТ

ВСТУП……..…….3

РОЗДІЛ І. Теоретичні аспекти формування і використання фінансових ресурсів підприємства……..……7

1.1. Фінансові ресурси підприємства їх сутність та види……..……...7

1.2. Джерела формування фінансових ресурсів підприємств...……...17

1.3. Напрямки використання фінансових ресурсів підприємства……..….28

Висновки до розділу І……..……...33

РОЗДІЛ ІІ. Аналіз формування і використання фінансових ресурсів підприємства…….35

2.1. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів підприємства…….……35

2.2. Моніторинг структури та динаміки формування фінансових ресурсів підприємства у сучасних умовах……..……...42

2.3. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства.....49

Висновки до розділу ІІ……..……..57

РОЗДІЛ ІІІ. Шляхи вдосконалення формування і використання фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах……..……59

3.1. Напрями оптимізації джерел формування фінансових ресурсів підприємства у сучасних умовах…….……....59

3.2. Підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства……..66

Висновки до розділу ІІІ……..…….71

ВИСНОВКИ……..73

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….77

ДОДАТКИ…….84

ВСТУП

Розвиток ринкових відносин в Україні зумовлюється діяльністю підприємств та умов їх функціонування. Підприємствам для того, щоб зберегти свої позиції на ринку, необхідно правильно визначати свою стратегію і тактику поведінки та систематично проводити управління діяльністю підприємства з метою підвищення ефективності функціонування та отримання прибутку.

Фінансовий стан підприємства визначається формуванням і використанням його ресурсів. Він характеризується забезпеченістю власними обіговими коштами, станом нормованих запасів товарно-матеріальних цінностей, станом та динамікою дебіторської і кредиторської заборгованості, оборотністю коштів, платоспроможністю та іншими підсумками фінансово-господарської діяльності підприємства, які дозволяють дати оцінку досягнутим результатам та зробити висновки про рівень фінансово стану підприємства.

Формування та використанням фінансових ресурсів підприємства є важливою складовою частиною загальної системи управління його фінансовою діяльністю. Воно дозволяє вирішувати різноманітні задачі фінансового менеджменту і підпорядковане його головній цілі.

Ефективно розміщені фінансові ресурси підприємства є передумовою досягнення високих кінцевих результатів його господарської діяльності в цілому. Ефективні форми управління фінансовими ресурсами дозволяють підприємству отримувати додатковий прибуток.

Актуальність теми. Основною метою управління фінансовими ресурсами на підприємстві є їх оптимізація, тобто процес вибору найкращих форм їхньої організації на підприємстві з урахуванням умов і особливостей здійснення його господарської діяльності.

Тому комплексна розробка теоретичних і практичних питань формування та використання фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах, а також визначення напрямів підвищення їх ефективності є актуальною проблемою сьогодення, що і стало причиною вибору теми магістерської роботи.

Питаннями формування та використання фінансових ресурсів займалися такі вітчизняні вчені, як М. Д. Білик, І. О. Бланк, О. Д. Василик, І. В. Зятковський, Л. О. Лігоненко, В. М. Опарін, К. В. Павлюк, А. М. Поддєрьогін та інші. Над дослідженням проблем функціонування фінансових ресурсів підприємств працювали російські та зарубіжні вчені Ю. Брігхем, Р. Брейлі, В. В. Бочаров, Г. Дональдсон В. В. Ковальов, С. Майєрс, Дж. С. Мілль, В. М. Родіонова, М. В. Романовський, В. А. Слєпов, та ін.

Наукова новизна магістерської роботи полягатиме у комплексному дослідженні теоретико-організаційних засад формування та використання фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах та розробці практичних рекомендації щодо їх оптимізації.

Мета і завдання. **Метою** роботи є обґрунтування теоретичних засад та практичних рекомендацій щодо фінансових ресурсів підприємства, аналізу їхнього формування та використання, а також пошуку сучасних методів щодо їх покращення.

Відповідно до поставленої мети в роботі передбачено вирішення таких основних завдань:

- розглянути економічну сутність та види фінансових ресурсів і дати їм характеристику;
- виокремити джерела формування фінансових ресурсів підприємства;
- уточнити напрямки використання ресурсів підприємства;
- проаналізувати джерела формування фінансових ресурсів;
- провести моніторинг динаміки формування та структури фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах;
- провести оцінку ефективності використання фінансових ресурсів підприємства;
- дослідити напрями оптимізації джерел формування фінансових ресурсів підприємства у сучасних умовах;
- виявити шляхи підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах.

Об'єктом дослідження є фінансові ресурси підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-прикладні засади формування та використання фінансових ресурсів підприємства.

Теоретико-методологічною основою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, закони України, фінансова звітність.

Методи дослідження. У роботі використовуються метод аналізу, метод синтезу, метод формалізації.

Інформаційна база. Інформаційною базою наукового дослідження є фінансова звітність підприємства СГВК «Олійники».

В першому розділі розглядаються загальні основи формування та використання фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах. Проводиться дослідження теоретичних аспектів фінансових ресурсів підприємства. Вивчаються нормативно-правові основи формування і використання фінансових ресурсів підприємства. Визначаються їх особливості на даному підприємстві.

В другому розділі проведений аналіз стану формування та використання фінансових ресурсів підприємства. Проводиться дослідження розміщення та використання фінансових ресурсів даного підприємства, а також оцінка їх фінансового стану.

В третьому розділі розглянуті напрямки оптимізації джерел формування та використання фінансових ресурсів підприємства. Визначені шляхи вдосконалення структури фінансових ресурсів підприємства та виокремленні джерел для поліпшення його фінансового стану.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та наукові результати дипломної роботи обговорювалися і отримали позитивні відгуки на: Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів, аспірантів, молодих вчених «Актуальні проблеми корпоративних фінансів» (м. Тернопіль, 12 квітня 2016 р.) та збірнику наукових тез і статей « Новітні концепції страхування життя в умовах посиленого впливу економічних, політичних, терористичних ризиків» (м. Тернопіль, 2016 р.)

Структура дипломної роботи: Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дипломної роботи становить 94 сторінки. Робота містить 15 таблиць, 3 рисунки. Список використаних джерел налічує 77 найменування.

РОЗДІЛ І
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Фінансові ресурси підприємства їх сутність та види

Фінанси підприємств є складовою частиною фінансової системи і вони займають вагоме місце у структурі фінансових відносин суспільства. Вони використовуються у сфері суспільного виробництва, де утворюється валовий внутрішній продукт, матеріальні та нематеріальні блага, національний дохід. Саме через це від стану фінансів підприємств залежатиме ступінь задоволеності суспільних потреб та фінансової стійкості країни.

Підприємства вступають у фінансові відносини з метою формування та використання фінансових ресурсів, належна забезпеченість якими оптимальна структура та ефективне використання яких є умовою успішного функціонування будь-якого підприємства.

Щодо визначення економічної природи такої категорії, як фінансові ресурси підприємств існує безліч точок зору українських та зарубіжних вчених, а саме: Білоліпецький В. Г., Буряковський В. В., Василик О. Д., Вознюк Г. Л., Лігоненко Л. О., Гуляєва Н. М., Гринюк Н. А., Завгородній А. Т., Зятковський І. В., Колчина Н. В., Мерзляков І. В., Опарін В. М., Павлюк К. В., Поддєрьогін А. М., Романенко О. Р., Смовженко Т. С., Юрій С. І..

Основним моментом у процесі наукового дослідження фінансових ресурсів підприємств, як економічної категорії, є визначення поняття “фінансові ресурси підприємства”.

Завгородній Т. С., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. визначають фінансові ресурси як сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні держави та суб’єктів господарювання [71, с. 356].

Павлюк К. В. вважає фінансовими ресурсами підприємства грошові нагромадження і доходи, які утворюються в процесі розподілу й перерозподілу

валового внутрішнього продукту й зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення і задоволення інших суспільних потреб [55, с. 7].

Буряковський В. В. визначає фінансові ресурси підприємств як грошові фонди цільового призначення, які формуються в процесі розподілу і перерозподілу національного багатства, валового внутрішнього продукту, національного доходу і використовуються для здійснення поставлених цілей підприємства [13, с. 135].

Зятковський І. В. вважає фінансовими ресурсами підприємства суму грошових резервів і надходжень цільового призначення, якими розпоряджається підприємство на правах власності, повного господарського відання і оперативного управління та використовує на статутні потреби [29, с. 17].

Лігоненко Л. О., Гуляєва Н. М., Гринюк Н. А. фінансовими ресурсами підприємства вважають сукупність грошових коштів, сформованих із метою фінансування розвитку підприємства в майбутніх періодах. Фінансові ресурси у діяльності підприємства є одним із основних факторів виробництва, формують його виробничий потенціал разом із трудовими та матеріальними ресурсами. Вони спроможні регулювати дохід у різних сферах діяльності підприємства та у процесі свого функціонування забезпечать інтереси різних суб'єктів економічних відносин [44, с. 194 - 195].

Поддєрьогін А. М. фінансові ресурси трактує як грошові кошти, що є в розпорядженні підприємства. Таким чином до фінансових ресурсів він відносить усі грошові фонди й ту частину грошових коштів, яка використовується в не фондовій формі [58, с. 412].

Опарін В. М. – описує фінансові ресурси підприємства як суму коштів, спрямованих в основні засоби та обігові кошти підприємства [53, с. 133].

Білоліпецкий В. Г. і Мерзляков І. В. фінансові ресурси розділяють на внутрішні, які в реальній формі представлені в стандартній звітності у вигляді чистого прибутку та амортизації, а в перетвореній формі – у вигляді стійких пасивів, та залучені [7, с. 52].

Колчина Н. В. визначає фінансові ресурси підприємства як сукупність власних грошових доходів і надходжень із зовні (залучені і позикові кошти), призначених для виконання фінансових зобов'язань підприємства, фінансування поточних витрат і витрат, пов'язаних з розширенням виробництва [35, с. 12].

Юрій С. І. трактує фінансові ресурси підприємства як грошові фонди, що створюються в процесі розподілу та використання ВВП за певний проміжок часу [70, с. 28].

Романенко О. Р. під фінансовими ресурсами підприємства розглядає акумульовані підприємством грошові кошти з різних джерел, які надходять у господарський обіг і призначені для покриття його потреб [62, с. 80].

Велика кількість авторів, розглядаючи фінансові ресурси як сукупність грошових коштів наголошують при цьому, що потрібно розрізняти категорії фінансів і грошей, виходячи з їх економічної сутності та функцій. А відомий український вчений-економіст Василик О. Д. вважає, що не всі грошові ресурси є фінансовими ресурсами. Поняття «грошові ресурси» значно ширше, але фінансові ресурси виступають завжди у грошовій формі. Грошові ресурси стають фінансовими ресурсами тоді, коли вони концентруються у відповідні фонди, для яких встановлено порядок створення й використання [14, с. 75].

Такі вчені як Буряковський В. В., Зятковський І. В. та Юрій С. І. характеризують фінансові ресурси підприємства з точки зору грошових фондів цільового призначення відрахування або надходження, що перебувають у розпорядженні підприємства.

Павлюк К. В. та Колчина Н. В. поряд із поняттям «фінансові ресурси підприємства» виділяють таке поняття як «капітал», тобто частина фінансових ресурсів вкладених у виробництво після завершення певного виробничого циклу яка принесе дохід. Тобто вони розглядають капітал як одну із форм фінансових ресурсів. Основна відмінність між фінансовими ресурсами та капіталом підприємства в тому, що в будь-який момент фінансові ресурси можуть бути більші або дорівнюватимуть капіталу підприємства. Ця рівність означає, що у

підприємства всі фінансові ресурси перебувають в обігу та немає ніяких фінансових зобов'язань.

Рендович П. М. у своїй праці зазначає, що фінансовими ресурсами можуть бути лише грошові кошти, а капітал розглядає як кошти, що уже вкладені підприємством в оборот [61, с. 40].

Аналізуючи наведені визначення поняття «фінансові ресурси підприємства» можемо зазначити, що серед українських та зарубіжних науковців досі не існує однієї думки відносно визначення цього терміна та його ролі у процесі функціонування будь-якого підприємства. Різні класифікаційні дефініції фінансових ресурсів у економічній літературі дають змогу сформулювати власне їх визначення, а саме, фінансові ресурси підприємства – це наявні в розпорядженні підприємства кошти, які поділяються за двома ознаками:

– за їх видами та складом;

– за джерелами їх виникнення (формування).

Вони призначені для здійснення витрат на розширене відтворення, виконання фінансових зобов'язань перед фізичними та юридичними особами, економічного стимулювання. Фінансовим ресурсам підприємства властиві певні ознаки, що виражають грошові відносини, залежать від первинного розподілу вартості валового внутрішнього продукту, формування та використання грошових доходів і децентралізованих фондів. Здатність виконувати функцію платіжного засобу та рівень ліквідності активів є визначальними ознаками віднесення їх до складу фінансових ресурсів.

Можна виділити основні ознаки, які притаманні фінансовим ресурсам, відповідно до яких: формування та використання фінансових ресурсів здійснюється відповідно до правового та нормативного забезпечення, фінансові ресурси можуть належати суб'єктам господарювання різних організаційно-правових форм бізнесу, або бути зосереджені у суб'єктів фінансового ринку (банківських установах, інвестиційних фондах, компаніях спільного інвестування, тощо). Основними напрямами використання фінансових ресурсів є відтворення

підприємств, соціальне забезпечення працівників, та задоволення інших потреб суб'єктів господарювання.

Фінансовим ресурсам підприємств притаманні такі властивості:

– фінансові ресурси мають стадію утворення;

– фінансові ресурси відображають відношення до власності;

– фінансові ресурси мають джерела формування і цілі використання;

– від джерел формування та напрямів використання залежить структура фінансових ресурсів підприємства [40, с. 290 - 294].

Фінансові ресурси підприємства мають певні власні ознаки, або характеристики. Всі якісні характеристики фінансових ресурсів об'єднують у три групи:

1) загальноекономічні;

2) фінансові;

3) індивідуальні.

До загальноекономічних характеристик належать:

– накопичена вартість *(її розглядають, з одного боку, як активи, що забезпечують рух вартості та дотримання необхідних вартісних пропорцій на всіх стадіях відтворювального процесу, а з іншого – як економічні ресурси, використання та розпорядження якими здійснюється на основі платності)*;

– об'єкт права власності *(фінансові ресурси підприємств поділяють за ознакою права власності на власні та залучені фінансові ресурси. У своїй діяльності підприємство крім наявних власних ресурсів може використовувати й фінансові ресурси кредиторів та інвесторів, які можуть встановлювати певні умови та обмеження щодо їх використання. Ці умови можуть стосуватися часу використання, цільового спрямування та розміру плати за користування)*;

– об'єкт впливу фактора часу *(фінансові ресурси підприємства постійно перебувають у часі. Тому для отримання однакових сум грошових коштів кращим є той варіант, який принесе кошти у короткий проміжок часу)*;

– фактор економічного та соціального розвитку *(головним завданням для підприємства є його економічний розвиток. Досягнення економічного розвитку підприємства відбувається, з одного боку, – наявністю власних фінансових*

ресурсів, а з іншого – забезпеченням можливостей доступу до зовнішніх джерел фінансування).

До фінансових характеристик фінансових ресурсів підприємства відносяться:

– об'єкт фінансового управління *(у функціонуванні та економічному розвитку підприємства та його практичній діяльності особлива увага приділяється фінансовим ресурсам. Вони є центральним елементом та об'єктом впливу фінансового менеджменту)*;

– джерело доходу *(особливість фінансових ресурсів як джерела доходу є те, що вони діють відокремлено від інших факторів виробництва. Використання фінансових ресурсів як джерела доходу забезпечується формуванням грошових надходжень підприємства в фінансовій та інвестиційній ланках діяльності. Акумульовані фінансові ресурси використовуються для фінансування реальних та фінансових інвестицій з метою отримання доходу у майбутньому)*;

– джерело ризику *(між доходом та ризиком постійно існує зв'язок. Чим вищий рівень доходів, тим більший рівень ризику. Фінансові ризики є невід'ємною частиною фінансової діяльності, а їх носієм ризику є фінансові ресурси)*;

– джерело погашення фінансових зобов'язань *(для діяльності підприємства притаманна постійна кредиторська та дебіторська заборгованості. Така заборгованість може виникати перед державою, власниками, кредиторами та інвесторами і вона потребує погашення. Підприємства для погашення заборгованості найчастіше використовують фінансові ресурси)*.

Індивідуальні характеристики фінансових ресурсів включають в себе:

– активи з високою трансформаційною здатністю *(особливість фінансових ресурсів в тому, що вони не беруть безпосередньої участі в процесі виробництва. Для їх участі у процесі виробництва їх потрібно перетворити в інші активи)*;

– основний компонент фінансового потенціалу *(фінансові ресурси визначають фінансовий аспект потенціалу підприємства. Ліквідність активів і здатність регулювати чисті грошові потоки є базовими елементами для оцінки*

платоспроможності, фінансової стійкості, кредитоспроможності та інвестиційної привабливості підприємства) [38, с. 263 - 265].

Вчені-економісти розподіляють фінансові ресурси підприємства за різними видами та ознаками. Мельнікова І. Є. виокремлює такі види фінансових ресурсів підприємства:

1) за кругообігом вона поділяються на:
– початкові фінансові ресурси – це ресурси з якими підприємство розпочинає свою діяльність;
– прирощені фінансові ресурси – це ресурси отримані підприємством у результаті його діяльності у формі чистого доходу – прибутку;
2) за характером використання виділяють:
– матеріалізовані фінансові ресурси – це ресурси вкладені в основні засоби, які постійно забезпечують виробничий процес;
– ресурси, які знаходяться в обігу, обслуговуючи окремий виробничий цикл;
3) за правом власності фінансові ресурси поділяють на:
– власні кошти, які надані державою з бюджету чи фондів цільового призначення;
– позичені кошти у формі кредитів [46. с. 72].

Козачок І. А. виокремив такі види фінансових ресурсів підприємств:

1) за джерелами утворення виділяють:
– власні фінансові ресурси – це ресурси, що належать підприємству і утворюються внаслідок його фінансово-господарської діяльності;
– залучені фінансові ресурси – це ресурси, що знаходяться у тимчасовому розпорядженні підприємства і використовуються для досягнення певних цілей;
2) за термінами залучення:
– необмежені, тобто, власні фінансові ресурси;
– термінові:

1. фінансові ресурси, термін залучення яких більше одного року;

2. фінансові ресурси, термін залучення до одного року;

3) за ознакою платності:

– безоплатні;

– платні;

4) за найменуванням валюти:

– фінансові ресурсі в національній валюті;

– фінансові ресурси в іноземній валюті [34, с. 229 - 233].

У працях Стасюк Л. С фінансові ресурси підприємства класифікуються наступним чином:

1) за видами господарської діяльності:

– операційні;

– інвестиційні;

– фінансові;

2) за кругообігом:

– початкові;

– функціонуючі;

– прирощені;

3) за об’єктом інвестування:

– у реальні інвестиційні об’єкти;

– у фінансові інструменти;

4) за організаційно-правовою формою:

– акціонерні;

– пайові;

– індивідуальні;

5) за матеріально-речовою структурою:

– матеріалізовані;

– обігові кошти;

6) за правом власності:

– власні;

– позичені;

– надані;

7) за джерелами формування:

– зовнішні;

– внутрішні;

8) за призначенням:

– для виконання фінансових зобов’язань;

– для забезпечення розширеного відтворення;

– для забезпечення господарських та інших соціальних потреб;

9) за характером участі у господарському процесі:

– активні;

– пасивні;

10) за видами сформованих активів:

– необоротні активи;

– оборотні активи;

– витрати майбутніх періодів;

11) за джерелами покриття активів:

– власний капітал;

– поточні зобов’язання;

– забезпечення наступних витрат і платежів;

– довгострокові зобов’язання;

– доходи майбутніх періодів;

12) за ступенем ліквідності активів:

– найбільш ліквідні;

– швидкореалізовувані;

– повільнореалізовувані;

– важкореалізовувані;

13) за терміном погашення зобов’язань:

– найтерміновіші зобов’язання;

– короткострокові пасиви;

– довгострокові пасиви;

– постійні пасиви.

Романенко О. Р. класифікує фінансових ресурсів підприємства за двома ознаками:

1) в залежності від джерел формування:

– ресурси створені за рахунок власних грошових надходжень і прирівняних до них;

– фінансові ресурси мобілізовані на фінансовому ринку;

– ресурси, що надходять у процесі перерозподілу;

2) за правом власності:

– власні кошти підприємства;

– залучені кошти;

– позикові фінансові ресурси [62, с. 168].

Опарін В. М. пропонує класифікувати фінансові ресурси підприємства за такими основними напрямами:

– за кругообігом:

1) початкові фінансові ресурси – ті, які знаходяться у статутному фонді;

2) прирощені – які одержало підприємством здійснюючи свою діяльність;

– за характером використанням:

1) матеріалізовані фінансові ресурси, що вкладені в основні засоби, які постійно забезпечують виробничий процес;

2) оборотні кошти, що перебувають в обігу;

– за правом власності:

1) власні кошти підприємства (це може бути приватний, пайовий чи акціонерний капітал);

2) надані безоплатно державою з бюджету чи фондів цільового призначення;

3) позичені, до яких відносяться отримані кредити [52, с. 156].

Фінансові відносини підприємства виникають тоді, коли на грошовій основі відбувається формування власних ресурсів підприємства, його прибутків, залучення позичкових джерел фінансування господарської діяльності, розподіл

прибутків, що утворюються в результаті цієї діяльності, їхнє використання на цілі розвитку підприємства [6, с. 299].

Як зауважує Н. І. Налукова формування достатнього обсягу фінансових ресурсів та їх ефективне використання є необхідною умовою прибуткової діяльності будь-якого підприємства. Фінансові ресурси у недостатньому обсязі негативно відображаються на виробничій і фінансовій діяльності підприємства [48, с. 171].

Отже, фінансові ресурси підприємства – це грошові доходи і нагромадження, які формує підприємство у процесі своєї господарської діяльності за рахунок власних, позикових і залучених джерел, і використовує для формування активів підприємства, грошових резервів, виконання фінансових зобов'язань, стимулювання працівників, а також для виконання інших завдань з метою забезпечення ефективного розвитку підприємства.

Запропоновані класифікації фінансових ресурсів підприємства дозволяють вибрати правильне співвідношення між власними і позиковими ресурсами, яке сприятиме зміцненню фінансового стану підприємства, а також створить дієвий механізм управління.

1.2. Джерела формування фінансових ресурсів підприємства

Виробнича і фінансова діяльність підприємств починається з формування фінансових ресурсів. Вони створюють передумови для стабільного процесу виробництва, його постійного зростання, а також визначають конкурентоспроможність підприємства на ринку.

Функціонування ринкової економіки в Україні можливе за умов зростання ефективності використання фінансових ресурсів. Для забезпечення ефективного управління цим процесом на підприємствах має бути розроблена спеціальна фінансова політика, яка направляється на залучення фінансових ресурсів із різних джерел для його потреб у майбутньому [34, с. 236].

Ресурси підприємств є необхідною умовою їх функціонування та здійснення процесу розширеного відтворення у всіх формах та на всіх стадіях. Головною проблемою для підприємства є постійна недостатність власних фінансових ресурсів.

Формування фінансових ресурсів підприємства – це складний процес, який орієнтується на максимальну взаємодію із зовнішнім середовищем і з забезпеченням високої якості їх використання [39, с. 140 - 142].

На формування фінансових ресурсів підприємства впливають різні чинники, які у відношенні до підприємств доцільно поділяти на внутрішні та зовнішні чинники. Внутрішні чинники – це несистематичні чинники, які пов’язані безпосередньо з діяльністю окремого підприємства, а зовнішні – це систематичні чинники, що не пов’язані безпосередньо з діяльністю підприємства, але впливають на неї.

До внутрішніх чинників належать:

– уточнення фінансових завдань;

– якісне управління фінансовими ресурсами;

– оптимізація партій продукції з метою мінімізації запасів та відповідних витрат;

– розробка оптимальної структури виробництва з метою забезпечення найбільшої віддачі обладнання, зниження впливу сезонності виробництва шляхом випуску альтернативних видів продукції;

– налагодження роботи з посередниками та забезпечення взаємозв’язку збутової стратегії з виробничою;

– вибір сегментів ринку згідно виробничих можливостей;

– уточнення критеріїв цінової політики, позиціонування продукції в проміжку «ціна – якість»;

– аналіз ринку продукції;

– якість фінансового, управлінського та податкового обліку;

– розробка планів роботи з контрагентами та її погодження з фінансовим планом підприємства;

– планування маркетингової діяльності;

– аналіз цін конкурентів та пошук шляхів їх зниження;

– аналіз структури витрат підприємства та шляхи її оптимізації;

– оцінка ефективності функціонування виробництва та узгодження його із фінансовим планом підприємства;

– характеристика персоналу згідно організаційної структури та фінансового плану підприємства.

До зовнішніх чинників відноситься: інфляція, зменшення або зростання цін на ресурси та розвиток фінансового ринку, стан розвитку фінансового ринку та стан економіки в цілому [5, с. 135 - 136].

Усі ці чинники мають вплив на формування фінансових ресурсів підприємства через регулювання структури та потужності різноманітних фінансових джерел.

Забезпечення підприємства достатнім обсягом фінансових ресурсів, підвищення ринкової вартості та максимізація прибутку є основним завданням управління фінансовими ресурсами.

Основними джерелами формування фінансових ресурсів підприємства є власні та залучені кошти.

До власних коштів відносяться:

– статутний капітал – це капітал підприємства, який створений із внесків засновників, або з номінальної вартості акцій підприємства [18, с. 64]. Сума статутного капіталу зазначається в установчих документах. Він забезпечує врегулювання відносин власності та управління підприємством. Сума статутного капіталу не може бути меншою за суму, яка встановлена законодавством [41, с. 127 - 128];

– амортизаційні відрахування – це поступове перенесення вартості основних фондів на виготовлені продукти [18, с. 64]. Вони є одним із найдешевших джерел фінансування, адже не оподатковуються і не потребують витрат на мобілізацію. Розмір амортизаційних відрахувань залежить від норм амортизації, структури груп та їх балансової вартості [66, с. 57].

Підприємство повинно саме обирати метод нарахування амортизаційних відрахувань, що зможе прискорити процес оновлення основних засобів, підвищити продуктивність їхньої активної частини та збільшити розміри власних фінансових ресурсів підприємства;

– дохід – це кошти, які отримуються у результаті продажу товарів чи послуг;

– прибуток – це сума коштів на яку доходи більші за витрати.

До джерел формування власних фінансових ресурсів підприємства належать ті кошти, які безпосередньо формуються із фінансово-господарської діяльності підприємства і їм належить велика частка у формуванні власного капіталу підприємства.

До залучених коштів підприємства належать:

– отримані кредити;

– пайові внески громадян;

– мобілізовані на фінансовому ринку кошти;

– кошти, які надходять до підприємства за рахунок випуску та емісії акцій;

– кошти, які формуються у зв'язку з розподілом фінансових ресурсів між державним та місцевими бюджетами;

– кошти цільових фондів, які надаються на безповоротній основі;

– страхові відшкодування тощо.

Залучені кошти надають змогу новим підприємствам сформувати свій капітал, а уже створеним підприємствам збільшити розмір свого капіталу [18, с. 65 - 66].

На підприємстві при формування фінансових ресурсів потрібно дотримуватися таких принципів:

– урахування перспектив розвитку господарської діяльності підприємства;

– забезпечення відповідності обсягу залучених фінансових ресурсів обсягу сформованих активів;

– забезпечення високоефективного використання фінансових ресурсів під час господарської діяльності підприємства, що передбачає дотримання певної відповідності між складовими фінансових ресурсів і напрямами їх використання;

– забезпечення оптимальності структури джерел фінансування з позиції ефективного їх функціонування – цей принцип передбачає формування певного співвідношення між власними та позиковими ресурсами підприємства;

– забезпечення мінімізації витрат щодо формування фінансових ресурсів із різних джерел – реалізація цього принципу пов'язана з розрахунком вартості кожної окремої складової фінансових ресурсів та залучення його із таких джерел, які б забезпечували мінімальні витрати з формування та використання певних видів власних та позикових фінансових ресурсів [44, с. 198].

Подєрьогін А. М. пропонує класифікувати джерела формування фінансових ресурсів підприємства за такими напрямками:

1) фінансові ресурси, які формуються під час створення підприємств;
2) ресурси, що формуються із власних і прирівняних до них коштів;
3) кошти, які мобілізуються на фінансовому ринку;
4) фінансові ресурси, що надходять в процесі розподілу грошових надходжень [59, с. 363].

Виділяють такі джерела формування фінансових ресурсів, які:

1) створюються під час заснування підприємства із внесків засновників у статутний капітал:

– акціонерний капітал;
– внески членів товариства;
– бюджетні кошти;
– галузеві фінансові ресурси;

2) створюються за рахунок власних і прирівняних до них коштів:

– доходи від операційного, інвестиційної, фінансової діяльності:

a) валовий і чистий дохід;
b) прибуток від основної діяльності;
c) прибуток від операційної діяльності;

d) прибуток від фінансових операцій;

e) прибуток від іншої діяльності та надзвичайних подій;

– надходження:

a) амортизаційні відрахування;

b) цільові надходження;

c) стійкі пасиви тощо;

3) мобілізуються на фінансовому ринку:

– надходження від емісії акцій, облігацій та інших цінних паперів;

– фінансовий лізинг, комерційні та банківські кредити;

4) надходять у процесі розподілу грошових надходжень:

– кошти, які надійшли від асоціацій, галузевих структур;

– страхові відшкодування;

– бюджетні інвестиції, асигнування, дотації, субсидії.

Так як деякі науковці під фінансовими ресурсами підприємства розглядають капітал, то можна виокремити структуру джерел формування фінансових ресурсів. Джерела формування фінансових ресурсів поділяються на власний та позиковий капітал. До власного капіталу відносяться: статутний капітал, пайовий капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток.

Позиковий капітал поділяється на довгостроковий та короткостроковий. Довгостроковий позиковий капітал включає в себе: довгострокові банківські кредити, довгострокові фінансові та інші зобов’язання. Короткостроковий позиковий капітал складається із короткострокових банківських кредитів, поточних зобов’язань за рахунками та кредиторської заборгованості.

Довгостроковий та короткостроковий капітал підприємства використовують для фінансування необоротних та оборотних активів та для проведення діяльності в результаті якої можна отримати дохід і прибуток та виконати свої зобов’язання перед контрагентами.

Отже, за джерелами формування фінансові ресурси можна структурувати таким способом:

1) кошти, які сформовані за рахунок внесків юридичних і фізичних осіб у статутний фонд під час заснування підприємства;

2) ресурси, які формуються за рахунок доходів і прибутків від операційної, інвестиційної, фінансової діяльності, амортизаційних відрахування, цільових надходження, стійкі пасиви у вигляді кредиторської заборгованості;

3) ресурси, які розміщуються на фінансовому ринку від емісії акцій, облігацій та інших видів цінних паперів, отримані банківські і комерційні кредити;

4) ресурси, які формуються за рахунок бюджетних інвестицій, державних дотацій та субсидій, страхових відшкодувань [10, с. 53 - 57].

Кожне джерело формування фінансових ресурсів має певні позитивні та негативні ознаки. Власним фінансовим ресурсам підприємства притаманні простота та швидкість залучення, забезпечення фінансової стійкості розвитку підприємства, зниженням ризику банкрутства, збереженням повного управління і контролю з боку засновників. Обсяги залучення власних фінансових ресурсів підприємства обмежені. Це залежить від ефективної діяльності підприємства у попередньому періоді та його фінансових можливостей.

На відміну від власних фінансових ресурсів, позиковим притаманні широкі можливості залучення активів і зростання обсягів діяльності підприємства. Однак залучення позикових коштів має певні труднощі. Використання позикових коштів підприємства збільшує ризик неплатоспроможності та зменшує його фінансову стійкість.

У сучасних умовах діяльності підприємства не можна надати перевагу якомусь одному джерелу формування фінансових ресурсів через негативні наслідки. При використанні лише власних коштів виникають проблеми з обмеженням зростання фінансового потенціалу підприємства, а використання позикових та залучених коштів у великих обсягах дійсно дає можливість виживання та прогресивного розвитку в умовах нестабільності, що значно підвищує ступінь ризику у фінансовій діяльності підприємств [12, с. 95 - 98].

Наявність значної питомої ваги власних фінансових ресурсів позитивно впливає на фінансову діяльність підприємств, тоді як висока частка позичених свідчить про певні фінансові проблеми [51, с. 9].

Співвідношення власних і позикових коштів у загальному обсязі фінансових ресурсів підприємства формує показник структури капіталу підприємства, який є одним із найголовніших критеріїв оцінки фінансового стану підприємства.

Вибір варіантів залучення позикових коштів має бути привабливим лише за умови підтримання нормальної кредитної політики, врахуванні переваг та недоліків. Використання позичкового капіталу в багатьох випадках має свої плюси, так як заборгованість вигідна в період підвищення темпів інфляції, а плата за користуванням позиковим капіталом належить до валових витрат і не оподатковується. У сучасних умовах більш вигідніше користуватися власними фінансовими ресурсами, ніж позиковими. Велика частка позикових коштів підвищує ризик банкрутства, тому не дуже потрібно використовувати можливості залучення позикових коштів без особливої необхідності [57, с. 146 - 147].

Костецький В. В. вважає, що у сучасних умовах підприємства повинні сформувати таку структуру фінансових ресурсів, яка б забезпечувала б зростання їх ефективної діяльності, платоспроможності, фінансової стійкості та мінімізувала можливі фінансові ризики [37, с. 48].

При залученні фінансових ресурсів можна використати такі стратегії, які мають внутрішню та зовнішню орієнтації:

1. Використання власних коштів для розширення ринкової частки. Така стратегія застосовується до широко- та вузькоспеціалізованих підприємств, які працюють на нестабільних ринках. Ця стратегія є малоприбутковою.

2. Об’єднання фінансових ресурсів великих та середніх підприємств для втілення ідей з захоплення нових ринків.

3. Використання усіх доступних джерел фінансування (позики, випуск акцій тощо) за для формування та реалізації перспективних інноваційних програм середніх та малих підприємств різних галузей. Стратегія є ризиковою, але високоприбутковою.

4. Залучення допоміжних коштів великих фірм – споживачів продукції в рамках співпраці з ними.

5. Перехресне фінансування (підрозділи, у яких акумулюються фінансові кошти, розподіляють їх з тими, у кого їх не вистачає).

Зовнішня орієнтація опирається на позикові кошти (облігаційні позики та банківські кредити), а внутрішня орієнтація – на власні (статутний капітал та прибуток).

Стратегія фінансування визначає:

1) оптимальне співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел залучення фінансових коштів;

2) ціну, яку підприємство може заплатити за ці кошти;

3) пропорції розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів між підрозділами підприємств [4, с. 22].

Формування з різних джерел фінансових ресурсів дає можливість підприємству вчасно інвестувати кошти у нове виробництво, забезпечувати розширення й технічне переозброєння діючих основних засобів, фінансувати наукові дослідження, розробки та їх впровадження та ін.

У ході формування фінансових ресурсів підприємств велику роль відіграє їх збалансованість і визначення оптимальної структури їхніх джерел. Застосування методів структури фінансових ресурсів у вчених відрізняються. Найбільш детальніше ця проблема розглянута у дослідженнях Бланка І. О., який виокремлює такі критерії оптимізації:

1) критерій максимізації рівня прогнозованої фінансової рентабельності власного капіталу. Даний метод ґрунтується на різних варіантах розрахунків рівня фінансової рентабельності при різній структурі ресурсів. Дана структура виражається через такий показник, як ефект фінансового левериджу. Суть цього показника полягає у тому, що підвищення частки залученого капіталу призводить до зростання рентабельності власного капіталу. При цьому позитивний ефект буде лиш тоді, коли різниця між валовим прибутком та середнім розміром відсотка за кредит буде позитивним значенням;

2) критерій мінімізації вартості структури фінансових ресурсів. Даний критерій грунтується на попередній оцінці власного та залученого капіталу за різних умов їх формування, обслуговування та здійснення різних варіантів розрахунку середньозваженої вартості капіталу;

3) критерій мінімізації рівня фінансових ризиків. Цей підхід пов'язаний з процесом вибору джерел фінансування різних складових активів підприємства [8, с. 32].

При оцінці вартості окремих джерел фінансування є недоліки, через які не можна прийняти найкраще рішення навіть при використанні оптимальної структури. Найбільші з них такі:

– в більшості звертається увага тільки на плату за користування позиковими коштами без урахування додаткових витрат, не беручи до уваги те, що їх розмір може бути досить великим;

– не звертається увага на фактор часу, який при довгостроковому фінансуванні впливає на вартість залучених коштів та платежів за користування ними і повернення боргу;

– критерій оптимізації не завжди є обгрунтованим;

– економіко-математичні моделі не враховують дуже важливих обмежень пов’язаних із забезпеченням фінансової стійкості та платоспроможності підприємств.

Ці недоліки впливають і на короткострокове фінансування і вони займають вагому часту при виборі варіанту фінансового забезпечення на тривалу перспективу [25, с. 79 - 80].

Аналіз формування фінансових ресурсів підприємства має здійснюватися за такою послідовністю:

1. На першому етапі аналізуються джерела формування капіталу: оцінка структури джерел фінансових ресурсів у цілому, аналіз джерел власних та позикових коштів, аналіз кредиторської заборгованості.

2. На другому етапі проводиться аналіз активів підприємства: аналіз складу і структури капіталу, аналіз оборотного капіталу та дебіторської заборгованості.

3. На третьому етапі проводиться аналіз ліквідності балансу підприємства, який передбачає певну перебудову активів за ознакою ліквідності і пасивів та ознакою терміновості їх погашення. Головною метою цього етапу є перевірка балансу надходження і витрачання фінансових ресурсів підприємства, тобто його здатність за певний період часу розраховуватись за своїми зобов'язаннями власним майном.

4. На четвертому, проводиться порівняння фінансових показників одного підприємства з іншими або за різні звітні періоди, таким чином розраховується узагальнюючий рейтинговий показник.

Для аналізу формування фінансових ресурсів підприємства перші 2 етапи є обов'язковими [12, с. 98 - 100].

Проблеми джерел фінансування підприємств притаманні кожному підприємству. На фінансову стійкість підприємства впливають власний, залучений і позиковий капітал. З одного боку він формує фінансові ресурси підприємства і бере участь у фінансуванні їх активів, а з іншого, являє собою зобов'язання перед конкретними власниками - державою, юридичними і фізичними особами. Підприємство, яке користується тільки власними фінансовими ресурсами, має досить високу фінансову стійкість, але цим підприємство скорочує темпи свого розвитку в майбутньому, не використовуючи додаткових джерел фінансування.

Отже, при формуванні фінансових ресурсів підприємства потрібно врахувати велику кількість внутрішніх і зовнішніх факторів, що впливають на його функціонування. Усі підприємства залежать від взаємовідносин зі своїми партнерами, попиту на продукцію, тенденцій розвитку галузі, економіки країни та інших незалежних від підприємства чинників. Окрім того, внутрішні фактори, які включають в себе стан основних засобів підприємства та рівень їх механізації, обмеженість виробничої потужності, рівень кваліфікації працюючих та інші, які враховують певні особливості при формуванні величини та структури фінансових ресурсів.

Формування фінансових ресурсів із різних джерел надає можливість підприємству свідомо реагувати на зміни потреб ринку, розширювати асортимент своєї продукції та збільшувати масштаби виробництва. Під час формування ресурсів важливо притримуватися оптимального співвідношення між джерелами формування за для забезпечення нормальної фінансової стійкості підприємства [39, с. 144 - 145].

1.3. Напрямки використання фінансових ресурсів підприємства

Функціонування ринкової економіки України можливе за умови ефективності використання фінансових ресурсів. Використані ресурси, формуючи ресурсний потенціал окремого підприємства, є часткою ресурсного потенціалу економіки в цілому чи окремих галузей.

Використання фінансових ресурсів може здійснюватися підприємством за такими напрямками:

– платежі організаціям фінансово-банківської системи, обумовлені виконанням фінансових зобов'язань (податкові платежі до бюджету, страхові платежі, виплата відсотків за користування банківськими кредитами, погашення раніше отриманих позик тощо);

– реінвестування пов'язане з розширенням та технічним оновленням виробництва, переходом на нові прогресивні технології, використання «ноу-хау»;

– інвестування фінансових ресурсів у цінні папери інших суб'єктів господарювання: акції, облігації, які є об'єктом купівлі-продажу на ринку;

– використання фінансових ресурсів на забезпечення потреб соціального характеру;

– поточні витрати на виробництво і реалізацію (робот, послуг);

– інвестування коштів у поповнення оборотних активів і поширення асортименту продукції, що виробляється;

– інвестування коштів у науково-дослідні і дослідно-конструкторські розробки і придбання нематеріальних активів;

– створення резервів тощо.

З практичної точки зору доцільно групувати напрямки використання фінансових ресурсів підприємства за видами активів і витрат (рис. 1.1). Розмежування існуючих напрямків використання фінансових ресурсів підприємства дозволяє врахувати специфіку і функції кожного з них для ефективного управління з метою стійкого розвитку підприємства.

Рис. 1.1. Напрями використання фінансових ресурсів підприємства

До необоротних активів належать: основні засоби, нематеріальні активи, незавершене будівництво, довгострокові фінансові вкладення, інші активи.

До оборотних активів відносять: запаси, дебіторську заборгованість, короткострокові фінансові вкладення.

Затрати на виробництво продукції включають в себе: матеріальні витрати, оплату праці, відрахування на соціальні заходи, інші витрати.

Затрати на збут продукції складаються із: транспортних затрат, реклами, представницьких витрат, зберігання і реалізації продукції, страхування, нормативних недостач.

До управлінських витрат відносять: адміністративно-управлінські витрати, утримання загальногосподарського персоналу, витрати на інформаційні, аудиторські, консалтингові послуги.

До інших витрат належать: відсотки до оплати, витрати по наданню в тимчасове користування активів підприємства, витрати по вибуттю основних засобів та інших активів, оплата кредитних послуг.

Фінансові ресурси, опосередковуючи виробничу діяльність господарюючого суб'єкта, забезпечують її безперебійність, що значною мірою досягається за рахунок синхронізації їх надходження і витрачання. В протилежному випадку дисбаланс використання фінансових ресурсів загрожує виникненню банкрутства. Кошти, які підприємство отримує від реалізації продукції, уможливлюють відновлення процесу виробництва, але при цьому частина доходу може спрямовуватись на відтворення фінансових ресурсів.

Ресурси, які не приймають участь у процесі, можуть бути використані для відтворення у формі короткострокових і довгострокових фінансових вкладень. Таке використання фінансових ресурсів з метою отримання доходу, уже є їх розширеним відтворенням, що підвищує ефективність всього відтворювального процесу на підприємстві [39, с. 143 - 147].

Важливим завданням при визначенні напрямів використання фінансових ресурсів підприємства є їх оптимізація та раціональний перерозподіл. Оптимальний варіант формування та використання фінансових ресурсів базується на застосуванні системно-аналітичного підходу до управління фінансами. В основі цього підходу лежить доцільність управлінського рішення, яке визначається ситуацією, що формується під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Досить суттєвою допомогою в управлінні фінансовими ресурсами, зокрема, у частині їх використання у господарській діяльності для підвищення ефективності є інформаційні технології. В епоху інформаційного суспільства жодне підприємство не обходиться без використання різноманітного інформаційного забезпечення, яке не лише підвищує оперативність обробки та отримання інформації, а й допомагає підтвердити чи спростувати рішення про зміни на підприємстві. Тому фінансування розвитку інформаційних технологій можна визначити як важливий напрям спрямування наявних ресурсів підприємства [26, с. 55].

Для належного використання фінансових ресурсів потрібно систематизувати наявні підходи до управління ними. Теоретична база управління фінансовими ресурсами підприємства представлена в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Теоретична база управління фінансовими ресурсами підприємства для визначення ефективних напрямів їх використання

№ п/п	*Концепції, методи*	*Характеристика*	*Зв'язок з управлінням фінансовими ресурсами*
1.	Системний підхід (концепція)	Заснована на загальній теорії систем, що вказує на специфіку, сутність об'єкту управління як системи та усі взаємозв'язки з іншими господарськими системами	Дозволяє розглядати процес управління фінансовими ресурсами підприємства як систему взаємопов'язаних елементів, на основі обліку властивостей системи, її складових
2.	Стратегічний менеджмент (концепція)	Управління, засноване на цілях, формуванні та реалізації стратегій, спрямованих на досягнення поставлених цілей	Сприяє реалізації стратегії управління фінансовими ресурсами в нових ринкових умовах
3.	Концепція фінансової безпеки	Містить сукупність теоретичних положень стратегій, елементів, що забезпечують фінансову безпеку господарської системи	Забезпечує довготривалу стійкість фінансових відносин підприємств, досягається безпека підприємств
4.	Управління надійністю (метод)	Управління, засноване на виявленні причин порушення надійності роботи підприємства	Сприяє підвищенню фінансової безпеки, виявленню специфічних ризиків надійності підприємства
5.	Бюджетування і внутрішній аудит (механізми)	Бюджетування – механізм управління фінансовими ресурсами підприємства на основі бюджету окремих підрозділів. Внутрішній аудит – оцінка і підвищення ефективності процедур управління ризиками, внутрішнього контролю та управлінських процесів	Сприяють реалізації функцій антикризового управління, спрямованого на фінансову стійкість підприємства
6.	Управління ризиками (інструментарій)	Управління, засноване на ідентифікації, моніторингу і мінімізації ризиків	Дозволяє виявити і нівелювати ризики, які властиві процесу управління фінансовими ресурсами

Складено на основі [34; 45]

Проаналізувавши згруповану в таблиці 1.1 інформацію можна зробити висновки про те, що використання фінансових ресурсів підприємства базується на концепціях, методах, механізмах та інструментах, які передбачають підвищення ефективності управління підприємством.

Під час використання фінансових ресурсів оцінюються джерела їх формування. Суттєву роль у складі джерел формування фінансових ресурсів займає прибуток, що залишається у розпорядженні підприємства, амортизаційні відрахування та інші внутрішні джерела не займають значної частки у формуванні фінансових ресурсів підприємства [26, с. 54].

Ефективна фінансова діяльність підприємства неможлива без постійного залучення позикових ресурсів. Використання позикового капіталу дозволяє суттєво розширити об'єм господарської діяльності підприємства, забезпечити більш ефективне використання власного капіталу та підвищити ринкову вартість підприємства. Тому так важливо приділяти достатньо уваги заходам, які будуть спрямовані на вдосконалення використання фінансових ресурсів на підприємстві [34, с. 279].

Важливі проблеми використанням фінансових ресурсів виникають у зв'язку з постійними змінами в податковому законодавстві України, нестабільністю фінансового ринку і структурними змінами капіталу, які викликані змінними банківськими відсотками та курсами валют на фоні інфляції, яка не припиняється, зниженням централізованого фінансування, складністю інформаційного забезпечення, що постійно зростає [75, с. 40].

Оцінювати використання фінансових ресурсів підприємства необхідно проводити за показниками стійкості, платоспроможності та ділової активності, які розглядаються через коефіцієнти структури капіталу, ліквідності та оборотності, що дає можливість кількісно оцінювати вплив якості управління фінансовими ресурсами на рівень рентабельності та динаміку розвитку підприємства [64, с. 5].

Отже, використанням фінансових ресурсів слід розглядати від первинного суб'єкта господарювання до безпосередньо держави. Виходячи із ситуації, що склалася, можна стверджувати, що для ефективної не тільки господарської, але й фінансової діяльності підприємства в цілому, кожний суб'єкт господарювання повинен сформувати власну стратегію управління фінансами.

Також слід зазначити, що якість використання фінансових ресурсів може бути оцінена через ефективність їх використання, при цьому ефективність

забезпечується впливом багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів: економічних, правових, соціальних тощо. Незважаючи на те, що існує велика кількість фінансових стратегій та різноманітних підходів до визначення ефективності використання фінансових ресурсів, необхідно впровадити таку систему критеріїв, які б допомогли найбільш точно оцінити ефективність використання наявних фінансових ресурсів на підприємстві і яка була б зрозумілою, аргументованою та враховувала вид економічної діяльності підприємства.

Висновки до розділу І

Отже, фінансові ресурси підприємства – це одна з основних підсистем фінансової системи держави. Це відносно самостійна й особлива сфера функціонування фінансів, яка має свою специфіку організації та принципи реалізації притаманних їй функцій. Специфіка фінансових ресурсів підприємств полягає в тому, що за їхньою допомогою мобілізуються кошти й створюються фонди фінансових ресурсів не для подальшого перерозподілу, як це має місце в підсистемі державних фінансів, а для обслуговування процесу виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг. Тому однією із проблем функціонування підприємства є розробка шляхів оптимального їх формування та раціонального використання, що забезпечить одержання максимального можливого ефекту від фінансового капіталу - фінансових ресурсів.

Формування фінансових ресурсів є важливою складовою у функціонуванні підприємства та потребує узгодження дій системи управління підприємством, а від управлінського персоналу цілої низки знань, умінь та досвіду за різними напрямами. Злагоджена та цілеспрямована діяльність засновників та управлінського персоналу у вирішенні питань доцільного використання фінансових ресурсів забезпечує збереження підприємства та його подальший розвиток, а відповідно подальші кроки у процесі формування та використання фінансових ресурсів.

Роль фінансових ресурсів в підприємницькій діяльності важко переоцінити, оскільки вони здатні в короткі строки перетворюватися в будь-який інший вид економічних ресурсів і забезпечувати їх кругообіг. Темпи розвитку економіки, оздоровлення бюджетної системи й фінансів підприємств багато в чому залежать від раціонального використання джерел формування фінансових ресурсів, як на рівні підприємств, так і на рівні держави, що складає одне з найважливіших завдань для підприємства.

РОЗДІЛ ІІ
АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів підприємства

Аналіз джерел формування фінансових ресурсів проведемо на основі сільськогосподарського виробничого кооперативу «Олійники».

Дане підприємство утворене шляхом об'єднання фізичних осіб, які є сільськогосподарськими товаровиробниками, для спільного виробництва продукції сільського господарства на засадах обов'язкової трудової участі у процесі виробництва. У своїй діяльності СГВК «Олійники» керується Законом України «Про сільськогосподарську кооперацію», Господарським кодексом та іншими законами України.

СГВК «Олійники» є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки у банківських установах, круглу печатку та штампи із своєю повною назвою, здійснює господарську діяльність від його імені, за інтересами членів, на підставі повного господарського розрахунку та самофінансування.

СГВК «Олійники» було створено 20.03.2007 р. згідно довідки з Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України, ідентифікаційний код суб'єкта підприємницької діяльності в єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України 34612821. Форма власності господарства – приватна.

Метою діяльності підприємства є виробництво сільськогосподарської продукції, дії направлені на ефективне прибуткове господарювання для задоволення потреб членів кооперативу, а також наповнення ринку збуту товарами і сільськогосподарською продукцією та здійснення інших видів діяльності.

СГВК «Олійники» знаходиться за адресою: Хмельницька область Теофіпольський район с. Олійники. Керівником даного підприємства є Демчук Василь Васильович, який обраний на посаду громадою.

Аналіз фінансових ресурсів СГВК «Олійники» будемо проводити на основі балансу (форма №1) та звіту про фінансові результати (форма №2) за період 2011 - 2015 рр.

Кожне підприємство має джерела формування фінансових ресурсів, дане підприємство не є виключенням. Фінансові ресурси підприємства формуються із власних та залучених джерел. До власних ресурсів СГВК «Олійники» відносяться: амортизаційні відрахування, статутний капітал, дохід та прибуток. Розглянемо детальніше власні фінансові ресурси СГВК «Олійники», які представлені на рис. 2.1.

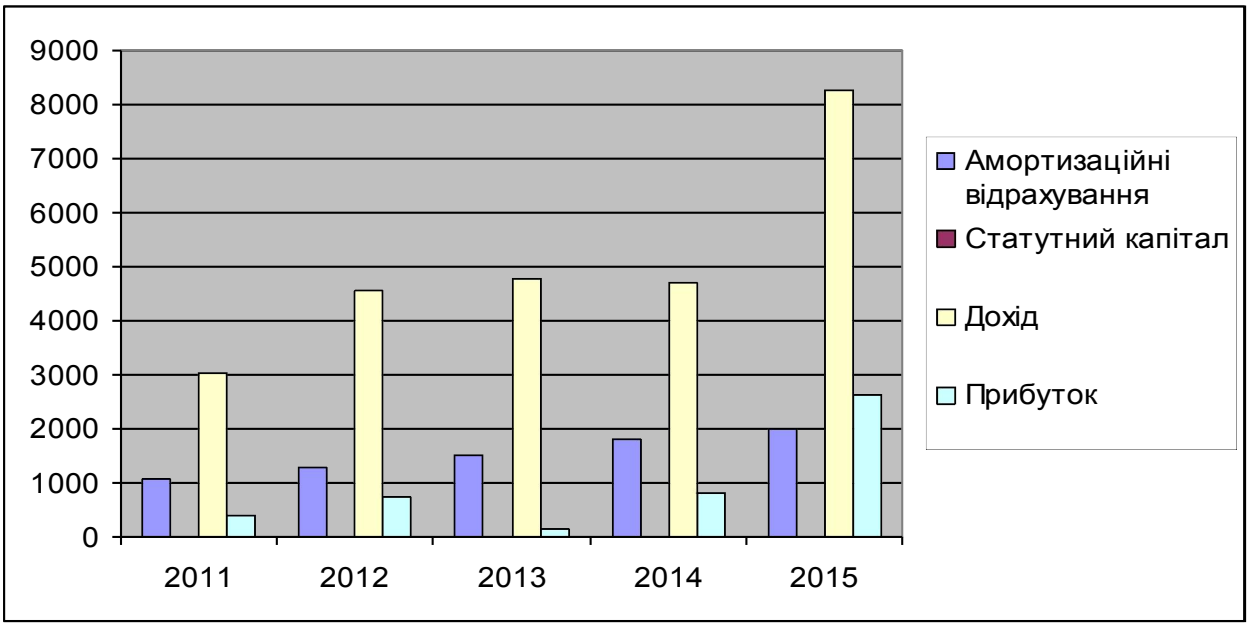

Рис 2.1. Власні фінансові ресурси СГВК «Олійники» за період 2011-2015 рр.*

* Джерело: складено автором самостійно на основі фінансової звітності підприємства

Отже, за даними рисунку 2.1, можна спостерігати за значним зростанням власних фінансових ресурсів СГВК «Олійники». З 2011 року до 2015 року сума власних фінансових ресурсів зросла у 2,8 рази, що для даного підприємства є позитивним явищем, так як зростання цієї частини коштів говорить про те, що підприємство успішно функціонує забезпечуючи зростання активів та обсягів його діяльності. Зростання власних фінансових ресурсів призводить до економічного зростання самого підприємства.

Найбільша частка у структурі власних фінансових ресурсів належить доходам. За період 2011-2015 рр. сума доходу зросла майже у 3 рази. Найбільшу частину доходу СГВК «Олійники» отримало у 2015 р. у сумі 8 268,00 тис. грн.. Зростання доходу підприємства свідчить про зростання масштабів його діяльності та зміцнення позицій на ринку, але якщо це зростання відбулося за рахунок зростання обсягів виробництва, а не за рахунок зростання цін під впливом інфляційних процесів. Вплив інфляції на зростання доходів не можна вважати позитивним явищем.

Також важливу частку у структурі власних фінансових ресурсів займають амортизаційні відрахування. За аналізований період їх частка зросла на 84 % і у 2015 році вже становила 1 993,00 тис. грн.. Зростання амортизаційних відрахувань свідчить про вивільнення коштів на оновлення матеріально-технічної бази підприємства. Це для підприємства відображається позитивно, адже оновлення технологій призведе до збільшення обсягів виробленої продукції, яка в результаті збільшить дохід підприємства.

Ще одним елементом власних фінансових ресурсів підприємства є прибуток. За аналізований період прибуток коливається. З 2011 р. до 2012 р. можна спостерігати зростання прибутку на 330 тис. грн.. У 2013 р. прибуток скоротився у порівнянні з 2012 р. на 606 тис. грн.. З 2014 р. до 2015 р. спостерігається зростання прибутку на підприємстві до 2 633 тис. грн.. Прибуток може зростати за рахунок збільшення обсягу виробленої продукції (робіт, послуг) та зниженням витрат на виробництво та реалізацію продукції. Також збільшення прибутку свідчить про зростання рентабельності підприємства.

Кожне підприємство має на меті отримати якнайбільші прибутки. Максимізація прибутку потребує оптимальних рішень в управлінні структурою капіталу та його вартістю, доходами та витратами. Зростання прибутку свідчить про те, що на даному підприємств існує система ефективного управління фінансовими ресурсами. Чим більша сума прибутку тим більша його частина може бути націлена на збільшення резервного і статутного капіталу підприємства.

Також важливу роль у власних фінансових ресурсах відіграє статутний капітал. Розмір статутного капіталу у СГВК «Олійники» за аналізований період не змінюється. З 2011 по 2015 роки його сума складає 1 000 грн.. Статутний капітал відображає суму коштів, яка внесена учасниками до загального капіталу підприємства. Використання цих коштів може бути спрямоване на покриття збитків та ризиків.

Отже, за період 2011 - 2015 рр. обсяг власних фінансових ресурсів СГВК «Олійники» зріс майже у 3 рази, що свідчить зростання фінансової стійкості підприємства.

У процесі діяльності підприємства власні фінансові ресурси можуть поповнюватися за допомогою залучених коштів.

До залучених фінансових ресурсів сільськогосподарського виробничого кооперативу «Олійники» належать короткострокові кредити банків та кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги.

Проведемо аналіз залучених джерел формування фінансових ресурсів СГВК «Олійники», які наведені на рис. 2.2.

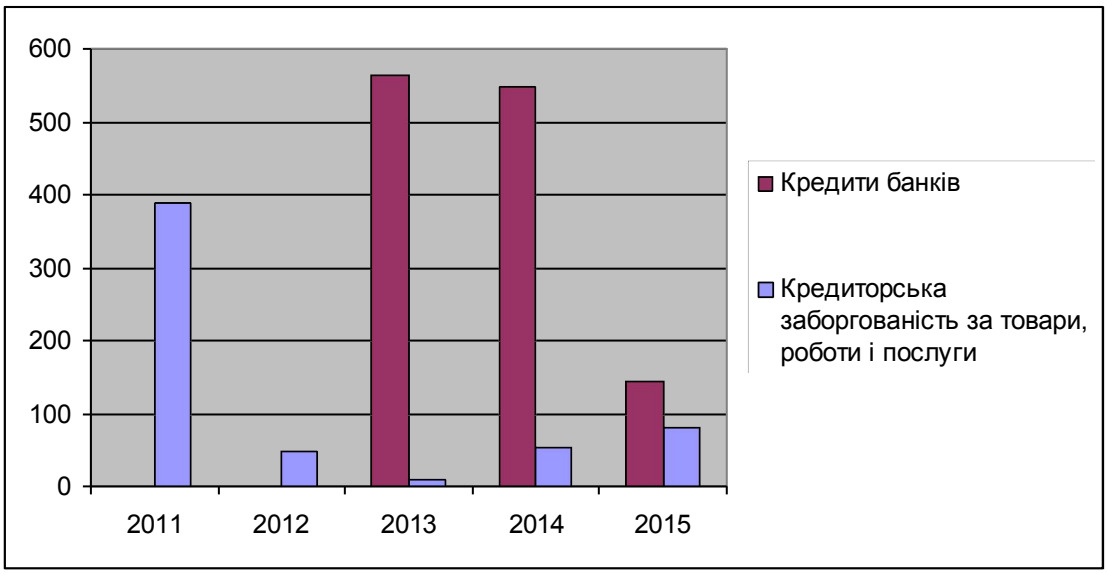

Рис. 2.2. Залучені фінансові ресурси СГВК «Олійники» за період 2011-2015 рр.*

* Джерело: складено автором самостійно на основі фінансової звітності підприємства

Отже, на рис. 2.2 можна спостерігати нерівномірне зростання залучених коштів даним підприємством. Найбільше коштів, а саме 609,00 тис. грн. було залучено у 2014 р., а у 2012 р. лише 50 тис. грн..

Вагома частка залучених фінансових ресурсів належить короткостроковим кредитам банків. Найбільше кредитів було надано у 2013 р. у сумі 565,00 тис. грн., а кредиту у сумі 146,00 тис. грн. було отримано у 2015 р.. У 2011 – 2012 рр. підприємство кредитів не отримувало. Значне скорочення кредитів, які отримує підприємство характеризується тим, що СГВК «Олійники» немає потреби у великих сумах залучених коштів.

Значну частину у залучених джерелах формування фінансових ресурсів підприємства займає кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги. За період 2011 - 2015 рр. це показник значно скоротився, а саме на 307,00 тис. грн.. У 2011 р. сума кредиторської заборгованості становить 390,00 тис. грн., а у 2012 р. уже на 340,00 тис. грн. менше. У 2013 р. кредиторська заборгованість скоротилася до 11,00 тис. грн., а у 2014 р. знову зросла, і складала уже 56,00 тис. грн. У 2015 р. у порівнянні з 2014 р. зросла на 67 %.

Отож, проаналізувавши залучені джерела формування фінансових ресурсів СГВК «Олійники» можна зробити висновок, про те що підприємство функціонує переважно за рахунок власних джерел коштів, так як їх залучається незначна сума. Також це свідчить, про його задовільний фінансовий стан.

Ніпіаліді О. Ю. фінансовий стан підприємства розглядає як забезпеченість підприємства власними і залученими коштами, ефективність та можливість їх використання у обороті підприємством в даних економічних умовах [49, с. 47].

Важливою характеристикою фінансового стану підприємства є його фінансова стійкість. Фінансова стійкість – це одна з важливих характеристик оцінки фінансового стану підприємства за якою визначається ефективність фінансового управління підприємством. Фінансово стійким вважається таке підприємство, яке за рахунок власних коштів покриває кошти, вкладені в активи, а також дебіторську та кредиторську заборгованості і розраховується за своїми зобов’язаннями в зазначений термін [54, с. 214]. Фінансова стійкість підприємства

залежить від ефективного управління фінансовими ресурсами і визначається оптимальною структурою активів, співвідношенням оптимального рівня власних і позикових коштів, співставленням активів та джерел їх фінансування [3, с. 107].

Розроблена система показників, за якою оцінюють фінансову стійкість підприємства. Основними з них є:

1) Коефіцієнт автономії. Цей показник характеризує ступінь залежності підприємства від зовнішніх запозичень. Визначається як відношення суми власних коштів до підсумку балансу. Оптимальне його значення більше 0,5.

2) Коефіцієнт фінансової залежності. Він обернений до коефіцієнту автономії. Збільшення цього показника призводить до збільшення частки позичених коштів у фінансуванні підприємства. Оптимальне значення менше 2.

3) Коефіцієнт маневреності власного капіталу. Даний коефіцієнт показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності. Визначається відношення власного капіталу до оборотних активів. Оптимальне значення більше 0,4.

4) Коефіцієнт фінансової стійкості (коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу). Цей коефіцієнт характеризує фінансову стійкість підприємства. Він показує скільки грн. власного капіталу припадає на 1 грн. залученого капіталу. Оптимальне значення більше 1.

5) Коефіцієнт фінансування. Даний коефіцієнт зворотний коефіцієнту фінансової стійкості і вказує скільки грн. залученого капіталу припадає на 1 грн. власного капіталу. Оптимальне значення менше 0,5 [69, с. 216 - 219].

Проведемо оцінку фінансового стану СГВК «Олійники» розрахувавши наведені показники, які представлені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Оцінка фінансового стану підприємства*

Коефіцієнт	2011	2012	2013	2014	2015
Коефіцієнт автономії	0,90	0,96	0,90	0,91	0,97
Коефіцієнт фінансової залежності	1,11	1,04	1,11	1,10	1,03
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	1,39	1,30	1,34	1,22	1,34
Коефіцієнт фінансової стійкості	9,46	25,06	8,83	9,67	31,33
Коефіцієнт фінансування	0,11	0,03	0,11	0,11	0,03

* Джерело: складено автором самостійно на основі фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт автономії за період 2011 - 2015 рр. знаходиться у межах оптимального значення. Чіткої динаміки за даний період немає. З 2011 р. до 2012 р. даний показник зріс на 0,06. У 2013 р. його значення скоротилося і становило 0,90. До 2015 р. значення цього показника зросло. За весь період показник зріс на 0,07. Зростання коефіцієнта автономії для підприємства задовільно, адже чим більше значення цього коефіцієнту тим більше підприємство є фінансово стійким.

Коефіцієнт фінансової залежності так як і коефіцієнт автономії немає постійної динаміки. Даний коефіцієнт за період 2011 - 2015 рр. не виходить за межі оптимального значення. За період 2011 - 2012 рр. коефіцієнт скоротився на 0,7, але у 2013 р. знову зріс до 1,11. З 2013 р. до 2015 р. знову спостерігається скорочення даного показника. За період 2011 - 2015 рр. коефіцієнт фінансової залежності скоротився на 0,8. Зниження цього показника свідчить про те, що частка позикових коштів даного підприємства скорочується. Для підприємства скорочення цього коефіцієнта є досить привабливим, адже якщо позикові кошти скорочуються то підприємство спроможне функціонувати за рахунок власних коштів.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу за аналізований період не виходить за межі оптимального значення та вказує яка частина власного капіталу направлена на фінансування поточної діяльності підприємства. За період 2011 - 2015 рр. цей коефіцієнт характеризується стрибкоподібною динамікою. Найбільша частина власного капіталу для фінансування поточної діяльності була спрямована підприємством у 2011 р., а найменша у 2014 р..

Коефіцієнт фінансової стійкості за даний період знаходиться у межах оптимального значення. Розрахунок цього показника говорить, про те що у 2011 р. на 1 грн. власного капіталу припадає 9,46 грн. залученого капіталу, у 2012 р. на 1 грн. власного – 25,06 грн. залученого капіталу, у 2013 р. – 8,83 грн. залученого капіталу на 1 грн. власного, у 2014 р. – 9,67 грн., а у 2015 р. – 31,33 грн. Найбільша сума залученого капіталу, яка припадає на 1 грн. власного у 2015 р., а найменша у 2013 р. Отже, найбільш фінансово стійким підприємство було у 2015 р.

Коефіцієнт фінансування за аналізований період входить у межі оптимального значення. За аналізований період можна спостерігати, що на 1 грн. залученого капіталу припадає 0,11 грн. власного капіталу у 2011 р., 2013 р. та у 2014 р.. У 2012 р. та 2015 р. на 1 грн. залученого капіталу припадає лише 0,03 грн. власного капіталу.

Отже, провівши аналіз фінансової стійкості СГВК «Олійники» можна стверджувати, що підприємство є фінансово стійким. Усі розраховані коефіцієнти знаходяться у межах оптимальних значень. На даному підприємстві кошти використовуються на потреби підприємства. Можна стверджувати, що підприємство функціонує переважно за рахунок власних джерел фінансових ресурсів, а частина залучених коштів за коефіцієнтом фінансування є незначною.

2.2. Моніторинг структури та динаміки формування фінансових ресурсів підприємства у сучасних умовах

Як відомо, фінансові ресурси підприємства складаються із власних і залучених джерел, отож розглянемо їх динаміку і структуру детальніше.

Структура та динаміка власних фінансових ресурсів аналізованого підприємства наведена у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка та структура власних фінансових ресурсів СГВК «Олійники» за 2011 р.

№	Фінансовий ресурс	Початок періоду, тис. грн.	Пито-ма ва-га, %	Кінець періоду, тис. грн.	Пито-ма ва-га, %	Відхилення		Зміна підсумку балансу, %
						Абсо-лютне, тис. грн.	Від-носне, %	
1	Амортизаційн і відрахування	889,00	14,98	1081,00	23,82	192,00	21,60	3,24
2	Статутний капітал	1,00	0,03	1,00	0,03	0,00	–	–
3	Дохід	4178,00	70,40	3043,00	67,07	-1135,00	-27,17	-19,13
4	Прибуток	866,00	14,59	412,00	9,08	-454,00	-52,43	-7,65
Всього:		5934,00	100,00	4537,00	100,00	-1397,00	-23,54	–

* Джерело: складено автором самостійно на основі фінансової звітності підприємства

Отже, з результатів розрахунку динаміки та структури власних фінансових ресурсів СГВК «Олійники» можна стверджувати, що власні фінансові ресурси у 2011 р. скоротилися на 1 397 тис. грн. або на 23,54 %, що є небажаною тенденцією. Зокрема, прибуток скоротився на 454 тис. грн. або на 52,43 %. Скорочення прибутку може призвести скорочення підсумку балансу на 7,65 %. Також скоротився обсяг доходу на 27,17 % або 1135 тис. грн., що може призвести до зміни підсумку балансу на 19,13 %. Разом з тим зростає сума амортизаційних відрахувань зросла на 23,82 % або на 192 тис. грн.. Це зростання може призвести до зміни підсумку балансу на 3,24 %.

Розглянемо динаміку та структуру залучених фінансових ресурсів даного підприємства у 2011 р. наведену у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Динаміка та структура залучених фінансових ресурсів СГВК «Олійники» за 2011 р.

№	Фінансовий ресурс	Початок періоду, тис. грн.	Пито-ма ва-га, %	Кінець періоду, тис. грн.	Пито-ма ва-га, %	Відхилення		Зміна під-сумку ба-лансу, %
						Абсо-лютне, тис. грн.	Віднос не, %	
1.	Короткострокові кредити банків	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	–	–
2.	Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	389,00	100,00	390,00	100,00	-0,01	-0,25	-0,0026
Всього:		**389,00**	**100,00**	**390,00**	**100,00**	**-0,01**	**-0,25**	**–**

* Джерело: складено автором самостійно на основі фінансової звітності підприємства

Отже, проаналізувавши структуру і динаміку залучених фінансових ресурсів СГВК «Олійники» за 2011 р. можна стверджувати, що їх сума скоротилася на 1000 грн. або на 0,25 %, що є позитивно тенденцією. Зниження суми цих коштів свідчить про те, що підприємство може ефективно функціонувати переважно за рахунок власних коштів.

Аналіз динаміки та структури власних ресурсів підприємства у 2012 р. наведено у таблиці 2.4.

З проведених розрахунків можна зробити висновок, що сума власних фінансових ресурсів СГВК «Олійники» за 2012 р. зросла на 2057,0 тис. грн. або на

45,34 %, що є бажаною тенденцією для підприємства. Разом з тим зросли обсяги прибутку на 80,10 % або на 330 тис. грн. Зростання прибутку призводить до збільшення підсумку балансу на 7,27 %. Також зростають доходи підприємства на 1506 тис. грн. або на 49,5 % і це спонукатиме до зміни балансу на 33,19 %. Амортизаційні відрахування у 2012 р. теж збільшилися на 20,44 %. Зростання цього фінансового ресурсу спонукатиме до зростання балансу на 4,87 %

Таблиця 2.4

Динаміка та структура власних фінансових ресурсів СГВК «Олійники» за 2012 р.

№	Фінансовий ресурс	Початок періоду, тис. грн.	Питома вага, %	Кінець періоду тис. грн.	Питома вага, %	Відхилення		Зміна підсумку балансу, %
						Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %	
1.	Амортизаційні відрахування	1081,00	23,82	1302,00	19,75	221	20,44	4,87
2.	Статутний капітал	1,00	0,03	1,00	0,01	0,00	–	–
3.	Дохід	3043,00	67,07	4549,00	68,99	1506	49,50	33,19
4.	Прибуток	412,00	9,08	742,00	11,25	330	80,10	7,27
	Всього:	**4537,00**	**100,00**	**6594,00**	**100,00**	**2057**	**45,34**	–

* Джерело: складено автором самостійно на основі фінансової звітності підприємства

Також розглянемо динаміку та структуру залучених коштів у 2012 р., яка наведена у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка та структура залучених фінансових ресурсів СГВК «Олійники» за 2012 р.

№	Фінансовий ресурс	Початок періоду, тис. грн.	Питома вага, %	Кінець періоду, тис. грн.	Питома вага,%	Відхилення		Зміна підсумку балансу, %
						Абсолютне, тис. грн.	Відносне,%	
1.	Короткострокові кредити банків	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-	-
2.	Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	390,00	100,00	50,00	100,00	-340,00	-12,82	-87,18
	Всього:	**390,00**	**100,00**	**50,00**	**100,00**	**-340,00**	**-12,82**	

* Джерело: складено автором самостійно на основі фінансової звітності підприємства

Проаналізувавши дані таблиці 2.5 можна зробити висновок, що сума залучених коштів СГВК «Олійники» скоротилася у 2012 р. на 340 тис. грн.. На діяльність даного підприємства це впливає позитивно. Також скоротилися обсяги кредиторської заборгованості за товари роботи і послуги на 12,82 %, що призводить до зміну підсумку балансу на 87,18 %. Короткострокові кредити банків у 2012 р. підприємству не надавалися.

Розглянемо динаміку та структуру власних і залучених коштів СГВК «Олійники» у 2013 р., яка наведена у таблицях 2.6 і 2.7.

Таблиця 2.6

Динаміка та структура власних фінансових ресурсів СГВК «Олійники» за 2013 р.

№	Фінансовий ресурс	Початок періоду, тис. грн.	Питома вага, %	Кінець періоду, тис. грн.	Питома вага, %	Відхилення		Зміна підсумку балансу, %
						Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %	
1.	Амортизаційні відрахування	1302,00	19,75	1534,00	23,84	232,00	17,82	3,52
2.	Статутний капітал	1,00	0,01	1,00	0,02	0,00	–	–
3.	Дохід	4549,00	68,99	4763,00	74,03	214,00	4,71	3,25
4.	Прибуток	742,00	11,25	136,00	2,11	-606,00	-81,67	-9,19
Всього:		**6594,00**	**100,00**	**6434,00**	**100,00**	**-160,00**	**-2,43**	**–**

* Джерело: складено автором самостійно на основі фінансової звітності підприємства

Таблиця 2.7

Динаміка та структура залучених фінансових ресурсів СГВК «Олійники» за 2013 р.

№	Фінансовий ресурс	Початок періоду, тис. грн.	Питома вага, %	Кінець періоду, тис. грн.	Питома вага,%	Відхилення		Зміна підсумку балансу, %
						Абсолютне, тис. грн.	Відносне,%	
1	Короткострокові кредити банків	0,00	0,00	565,00	1,99	565,00	–	–
2	Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	50,00	100,00	11,00	98,01	-39,00	-80,36	-78,00
Всього:		**50,00**	**100,00**	**576,00**	**100,00**	**526,00**	**1052,00**	**–**

* Джерело: складено автором самостійно на основі фінансової звітності підприємства

Динаміка і структура власних фінансових ресурсів даного підприємства наведених у таблиці 2.6 у 2013 р. скоротилися на 160 тис. грн. або на 2,43 %, що є досить добре для його діяльності. Разом з тим скоротився прибуток на 606 тис. грн. або на 81,67 %, що призведе до скорочення підсумку балансу на 9,19 %.

Також скоротився прибуток на 606 тис. грн. або на 81,67 %, що призвело до скорочення підсумку балансу на 9,19 %.

Не зважаючи на це обсяги амортизаційних відрахувань за даний період зросли на 17,82 % або на 232 тис. грн., що призведе до зростання підсумку балансу підприємства на 3,52 %. Зростає і обсяг доходу. За даний період дохід зріс на 4,71 %.

Щодо залучених коштів підприємства, з проведених розрахунків представлених у таблиці 2.7, можна побачити, що їх сума у 2013 р. 526 тис. грн., що для підприємства негативно. Обсяги кредиторської заборгованості за товари роботи і послуги скоротилися на 80,36 % або на 39 тис. грн. Це скорочення призведе до зміни підсумку балансу на 78 %.

Динаміка та структура власних фінансових ресурсів СГВК «Олійники» у 2014 р. наведено у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Динаміка та структура власних фінансових ресурсів СГВК «Олійники» за 2014 р.

№	Фінансовий ресурс	Початок періоду, тис. грн.	Питома вага,%	Кінець періоду, тис. грн.	Питома вага, %	Відхилення		Зміна підсумку балансу, %
						Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %	
1.	Амортизаційні відрахування	1534,00	23,84	1799,00	24,53	265,00	17,28	4,12
2.	Статутний капітал	1,00	0,02	1,00	0,02	0,00	–	–
3.	Дохід	4763,00	74,03	4714,00	64,27	-49,00	-1,01	-0,76
4.	Прибуток	136,00	2,11	821,00	11,18	685,00	83,44	10,65
Всього:		**6434,00**	**100,00**	**7335,00**	**100,00**	**901,00**	**14,01**	**–**

* Джерело: складено автором самостійно на основі фінансової звітності підприємства

Проводячи аналіз динаміки і структури власних фінансових ресурсів вище зазначеного підприємства можна стверджувати, що сума власних коштів зросла на 901 тис. грн. або на 14,01 %, що для підприємства досить добре. Дохід

підприємства у 2014 р. скоротився на 49,00 тис. грн. або на 1,01 %. Скорочення цього фінансового ресурсу спонукатиме до скорочення підсумку балансу на 0,76 %. Зростали амортизаційні відрахування на 17,28 % та прибуток на 83,44 %. Статутний капітал залишається незмінним.

Також розглянемо динаміку та структуру залучених коштів підприємства за 2014 р., яка представлена у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Динаміка та структура залучених фінансових ресурсів СГВК «Олійники» за 2014 р.

№	Фінансовий ресурс	Початок періоду, тис. грн.	Питома вага, %	Кінець періоду, тис. грн.	Питома вага, %	Відхилення		Зміна підсумку балансу, %
						Абсолютне, тис. грн.	Відносне,%	
1.	Короткострокові кредити банків	565,00	1,99	547,00	90,71	-18,00	-3,19	-3,13
2.	Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	11,00	98,01	56,00	9,29	45,00	409,1	7,81
Всього:		**576,00**	**100,00**	**603,00**	**100,00**	**27,00**	**4,69**	**–**

* Джерело: складено автором самостійно на основі фінансової звітності підприємства

Дані таблиці 2.9 демонструють, що залучені фінансові ресурси зросли на 27,00 тис. грн. або на 4,69 %. Зростання цих коштів незадовільне для підприємства. Короткострокові кредити банків у 2014 р. скоротилися на 18,00 тис. грн. або на 3,19 %, що призведе до скорочення суми балансу на 3,13 %. Щодо кредиторської заборгованості за товари, роботи і послуги в даному періоді можна стверджувати про її зростання на 45,00 тис. грн. Це зростання спонукатиме зростання балансу на 7,81 %.

Динаміка та структура фінансових ресурсів підприємства у 2015 р. наведена у таблицях 2.10 та 2.11.

Дані таблиці 2.10 свідчать про те, що власні фінансові ресурси у 2015 р. зросли на 5 560,00 тис. грн. або на 75,8 %. Дана тенденція є позитивною. Зростають також дохід підприємства на 3 554,00 тис. грн., прибуток на 1 822,00 тис. грн., а також амортизаційні відрахування на 194,00 тис. грн.. Це призведе до зростання підсумку балансу на 48,45 %, 24,7 % та 2,65 % відповідно.

Таблиця 2.10

Динаміка та структура власних фінансових ресурсів СГВК «Олійники» за 2015 р.

№	Фінансовий ресурс	Початок періоду, тис. грн.	Питома вага,%	Кінець періоду, тис. грн.	Питома вага, %	Відхилення		Зміна підсумку балансу, %
						Абсолютне, тис. грн.	Відносне, %	
1.	Амортизаційні відрахування	1799,00	24,53	1993,00	15,45	194,00	10,78	2,65
2.	Статутний капітал	1,00	0,02	1,00	0,01	0,00	–	–
3.	Дохід	4714,00	64,27	8268,00	64,12	3554,00	75,39	48,45
4.	Прибуток	821,00	11,18	2633,00	20,42	1821,00	220,01	24,7
Всього:		**7335,00**	**100,00**	**12895,00**	**100,00**	**5560,00**	**75,8**	**–**

* Джерело: складено автором самостійно на основі фінансової звітності підприємства

Таблиця 2.11 демонструє, що у 2015 р. сума залучених фінансових ресурсів скоротилася на 374 тис. грн. або на 60,02 %, що є досить добре для СГВК «Олійники». Скоротилися також короткострокові кредити надані банками підприємству на 401,00 тис. грн. або 73,31 %, що призведе до зміни підсумку балансу на 66,5 %. Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги зросла на 27, 00 тис. грн.. або на 48,22 %, що спонукатиме до зростання балансу на 4,48 %.

Таблиця 2.11

Динаміка та структура залучених фінансових ресурсів СГВК «Олійники» за 2015 р.

№	Фінансовий ресурс	Початок періоду, тис. грн.	Питома вага, %	Кінець періоду, тис. грн.	Питома вага,%	Відхилення		Зміна підсумку балансу, %
						Абсолютне, тис. грн.	Відносне,%	
1	Короткострокові кредити банків	547,00	90,71	146,00	63,76	-401,00	-73,31	-66,5
2	Кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги	56,00	9,29	83,00	36,24	27,00	48,22	4,48
Всього:		**603,00**	**100,00**	**229,00**	**100,00**	**-374,00**	**-62,02**	**–**

* Джерело: складено автором самостійно на основі фінансової звітності підприємства

Отже, провівши моніторинг динаміки і структури формування фінансових ресурсів підприємства у сучасних умовах можна зробити висновок, що діяльність

підприємства переважно базується на власних фінансових ресурсах. Скорочення цих коштів прослідковується у 2011 р. та у 2013 р. але у невеликих сумах, а зростання відповідно у 2012 р., 2014 - 2015 рр.. Щодо залучених коштів підприємства то у 2013 - 2014 рр. вони характеризувалися негативною динамікою, а у інші аналізовані періоди спостерігаються позитивні тенденції розвитку.

Коли сума власних фінансових ресурсів підприємства скорочується то йому доцільно буде використовувати більшу суму залучених коштів для його ефективного функціонування.

2.3. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства

Усі кошти, які знаходяться у розпорядження підприємства, використовують за певним напрямками. Дане підприємство не є виключенням. Отож розглянемо напрями використання фінансових ресурсів СГВК «Олійники».

Напрямами використання фінансових ресурсів даного підприємства є такі кошти:

1) резервний капітал підприємства;
2) витрати на придбання основних засобів;
3) поточна кредиторська заборгованість за розрахунками із бюджетом;
4) поточна кредиторська заборгованість за розрахунками із страхування;
5) поточна кредиторська заборгованість за розрахунками із оплати праці;
6) поточні біологічні активи.

Детальніше напрями використання фінансових ресурсів СГВК «Олійники» розглянемо у таблиці 2.12.

Отже, за даними таблиці 2.12 можна стверджувати, що за період 2011 - 2015 рр. використання фінансових ресурсів СГВК «Олійники» зросло майже у 2 рази. Найбільшу частку використаних коштів займає резервний капітал.

У 2011 р. сума резервного капіталу у на початок період складала 2 320, тис. грн., а на кінець аналізованого періоду сума зросла до 5 389,00 тис. грн..

Таблиця 2.12

Напрями використання фінансових ресурсів СГВК «Олійники» за період 2011-2015 рр.

тис. грн.

№	Фінансовий ресурс	2011	2012	2013	2014	2015
1.	Резервний капітал	2320,00	2186,00	3928,00	4064,00	5389,00
2.	Витрати на придбання основних засобів	2494,00	2544,00	3106,00	3106,00	4212,00
3.	Поточна кредиторська заборгованість в т.ч:					
3.1	*розрахунками з бюджетом*	*54,00*	*15,00*	*13,00*	*9,00*	*10,00*
3.2	*розрахунками із страхування*	*18,00*	*18,00*	*14,00*	*10,00*	*16,00*
3.3	*розрахунками з оплати праці*	*17,00*	*43,00*	*31,00*	*42,00*	*50,00*
4.	Поточні біологічні активи	1505,00	1834,00	1764,00	1761,00	2438,00
	Всього:	**6408,00**	**6640,00**	**8856,00**	**8992,00**	**12115,00**

* Джерело: складено автором самостійно на основі фінансової звітності підприємства

Вагома частка коштів припадає також на витрати на придбання основних засобів. За даний період цей показник характеризується позитивною динамікою. У 2015 р. підприємством було придбано основних засобів на 1 718,00 тис. грн. більше ніж у 2011 р..

Щодо поточних біологічних активів, то можна стверджувати, що за даний період вони характеризуються незначним коливанням. Загалом їх сума зросла на 933,00 тис. грн..

Поточна кредиторська заборгованість за розрахунки з бюджетом за період 2011 - 2015 рр. скоротилася. У 2011 р. її сума складала 54,00 тис. грн., а у 2015 р. тільки 10,00 тис. грн.. А кредиторська заборгованість з оплати праці в тому ж період навпаки зростала на 33,00 тис. грн.. Зокрема, з 2011 р. до 2012 р. спостерігається зростання від 17,00 тис. грн. до 43,00 тис. грн. відповідно. У 2013 р. сума заборгованості скорочується і становить уже 31,00 тис. грн., що на 12,00 тис. грн. менше ніж у 2012 р.. У 2014 р. цей показник зростає на 11,00 тис. грн.. у порівнянні з 2013 р.. До кінця періоду сума кредиторської заборгованості з оплати праці зростає до 50,00 тис. грн..

Ще одним напрямом використання коштів є кредиторська заборгованість за розрахунки із страхування. З 2011 р. до 2012 р. її сума становила 18,00 тис. грн., до 2013 р. вона скоротилася на 4,00 тис. грн. і становила 14,00 тис. грн. У 2014 р. теж спостерігається скорочення сум розрахунків із страхування до 10,00 тис. грн., але у 2015 р. знову сума цих коштів зростає і становить уже 16,00 тис. грн..

Оцінку ефективності використання фінансових ресурсів проводять за допомогою показників стійкості, платоспроможності та ділової активності, які розглядаються через коефіцієнти структури капіталу, ліквідності та оборотності.

Коефіцієнт структури капіталу або коефіцієнт фінансового левериджу відображає структуру капіталу підприємства, а також, ризик структури капіталу [76, с. 284]. Фінансовий леверидж (важіль) показує ступінь впливу позичкового капіталу на рентабельність та прибутковість власного капіталу. Ефект фінансово левериджу асоціюють із зростанням рентабельності власного капіталу за допомогою частки позикового [33, с. 152].

Більше значення коефіцієнта фінансового левериджу відповідає більшій частці боргового капіталу в структурі капіталу, а отже, більшому ризику структури капіталу.

Коефіцієнт фінансового левериджу розраховується як відношення довгострокових залучених коштів до власного капіталу підприємства [76, с. 285].

Для даного підприємства цей коефіцієнт розрахувати неможливо, так як у нього немає довгострокових зобов’язань.

Наступним показником оцінки використання коштів є коефіцієнт ліквідності.

Ліквідність підприємства - це його здатність перетворити свої активи в кошти платежу для погашення короткострокових зобов’язань [23, с. 45].

Ліквідність підприємства розглядають як ступінь покриття зобов’язань підприємства його активами, строк перетворення у грошову форму яких відповідає терміну погашення зобов’язань. Чим менше часу необхідно для перетворення активів у гроші, тим вищий рівень їх ліквідності [50, с. 236].

Коефіцієнт ліквідності включає в себе такі показники:

1) коефіцієнт загальної ліквідності;
2) коефіцієнт поточної ліквідності;
3) коефіцієнт абсолютної ліквідності.

Коефіцієнт загальної ліквідності дає загальну оцінку ліквідності активів. Так як поточні зобов'язання підприємства погашаються в основному за рахунок поточних активів. Нормальним значенням коефіцієнта вважається більше 2.

Коефіцієнт загальної ліквідності розраховується як відношення поточних активів до поточних зобов'язань.

Коефіцієнт поточної ліквідності показує, яку частину поточних зобов'язань підприємство може погасити за рахунок найбільш ліквідних оборотних коштів, а саме грошових коштів, фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості. Нормативним вважається значення більше 1.

Коефіцієнт поточної ліквідності розраховується як відношення високоліквідних активів до поточних зобов'язань.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності допомагає визначити частку короткострокових зобов'язань, які підприємство може погасити найближчим часом, не очікуючи реалізації інших активів та оплати дебіторської заборгованості. Нормативне його значення більше 0,2.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності визначається як відношення абсолютно ліквідних активів до поточних зобов'язань [69, с. 45 - 47].

Проведемо розрахунки даних коефіцієнтів у таблиці 2.13.

Таблиця 2.13

Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства за коефіцієнтом ліквідності

Коефіцієнт	2011	2012	2013	2014	2015
Коефіцієнт загальної ліквідності	6,81	19,22	6,61	7,91	23,31
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,44	2,03	1,32	0,16	5,80
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,03	-0,92	-0,90	0,00	0,51

* Джерело: складено автором самостійно на основі фінансової звітності підприємства

Отже, коефіцієнт загальної ліквідності згідно розрахунків проведених у таблиці 2.13 за період 2011 - 2015 рр. знаходиться у межах оптимального значення, тобто перевищує 2.

До 2012 р. спостерігається стрімке зростання показника майже у 3 рази. У 2013 р. даний коефіцієнт різко скорочується. У 2012 р. значення цього показника становить 19,22, а у 2013 р. уже 6,61. З 2013 р. до 2015 р. знову цей коефіцієнт зростає і в кінці періоду досягає значення 23,31.

Так як даний показник перевищує межі мінімального значення то можна стверджувати, що у розпорядженні підприємства є достатньо вільних коштів, які утворилися із власних джерел. Але накопичення цих коштів на підприємстві, нагромадження їх у дебіторській заборгованості може сприяти неефективному управлінню активами.

Щодо коефіцієнту поточної ліквідності можна стверджувати, що у 2014 р. значення показника не досягає оптимального значення, а у інші роки аналізованого періоду оптимальне значення досягнуто. Це свідчить про те, що підприємство має високий фінансовий ризик.

За даний період цей коефіцієнт немає однорідної динаміки. Спочатку періоду він зростає, але до 2014 р. різко скорочується, але у 2015 р. знову прослідковується зростання і саме у 2015 р. його значення максимальне за весь період. Зростання коефіцієнту поточної ліквідності свідчить про те, що у підприємства низький фінансовий ризик і воно має можливість для залучення додаткових джерел фінансових ресурсів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності за аналізований період має досить цікаву динаміку. Так як його оптимальне значення більше 0,2, то можна стверджувати, що у 2011 р. та у 2015 р. значення показника є задовільним. За період 2012 - 2015 рр. значення показника є нижче оптимального значення, це може свідчити про банкрутство підприємства, але на практиці не можна робити таких висновків, адже можливо що усі кредитори різко виставили свої зобов’язання перед підприємством.

Для оцінки ефективності використання фінансових ресурсів підприємства використовують такі показники оборотності:

1) коефіцієнт оборотності активів;
2) коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості;
3) коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості;
4) коефіцієнт оборотності матеріальних запасів;
5) коефіцієнт оборотності основних засобів;
6) коефіцієнт оборотності власного капіталу.

Коефіцієнт оборотності активів відображає швидкість обороту сукупного капіталу підприємства, тобто показує, скільки разів за аналізований період відбувається повний цикл виробництва й обіг, що приносить відповідний ефект у вигляді прибутку, або скільки грошових одиниць реалізованої продукції принесла кожна одиниця активів.

Коефіцієнт оборотності активів визначається як співвідношення чистої виручка від реалізації продукції до середньорічної вартості активів.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості показує, скільки разів за рік обернулися кошти, вкладені в розрахунки.

Він визначається як відношення чистої виручки від реалізації продукції до середньорічної суми дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує розширення або зниження комерційного кредиту, наданого підприємству. Зростання коефіцієнта означає збільшення швидкості оплати заборгованості підприємства, зниження – ріст покупок у кредит.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції до середньорічної суми кредиторської заборгованості.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів відображає число оборотів товарно-матеріальних запасів підприємства за аналізований період. Зниження даного показника свідчить про відносне збільшення виробничих запасів і незавершеного виробництва або про зниження попиту на готову продукцію.

Чим вище показник оборотності матеріальних запасів, тим менше коштів перебуває в цій найменш ліквідній статті оборотних активів, тим більш ліквідну структуру мають оборотні активи й тим стійкіше фінансове становище підприємства.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів визначається як співвідношення чистої виручки від реалізації продукції до середньорічної вартості запасів.

Коефіцієнт оборотності основних засобів розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної вартості основних засобів. Він показує ефективність використання основних засобів підприємства.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу розраховується як відношення чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини власного капіталу підприємства і характеризує ефективність використання власного капіталу підприємства.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу характеризує відношення виручки (валового доходу) від реалізації продукції, без урахування податку на додану вартість та акцизного збору до суми оборотних засобів підприємства. Зменшення цього коефіцієнта свідчить про уповільнення обороту оборотних засобів [22, с. 25 - 26].

Розрахунок показників оборотності представлено у таблиці 2.14.

Таблиця 2.14

Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства за коефіцієнтами оборотності

Коефіцієнт	2011	2012	2013	2014	2015
Коефіцієнт оборотності активів	0,32	0,46	0,73	0,77	0,97
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	32,72	14,47	5,6	4,6	6,2
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	6,50	13,18	39,1	41,2	59,6
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	0,96	0,97	1,22	0,87	0,95
Коефіцієнт оборотності основних засобів	0,71	0,76	0,69	0,71	1,03
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,05	1,19	1,05	1,08	1,33

* Джерело: складено автором самостійно на основі фінансової звітності підприємства

Коефіцієнт оборотності активів за період 2011 - 2015 рр. зріс на 0,65. У 2011 р. кожна одиниця активу принесла 0,32 одиниці грошових одиниць реалізованої продукції, у 2012 р. – 0,46, у 2013 р. – 0,73, у 2014 – 2015 рр. 0,77 і 0,97 відповідно. Отже, швидкість обороту сукупного капіталу підприємства за аналізований період зростає.

Як вказує коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості кошти СГВК «Олійники» обернулися у 2011 р. 32 рази, що за даний період є максимальним значенням, у 2012 р. – 14 разів, 2013 р. – 5 разів, у 2014 – 4, а у 2015 р. 6 разів. До 2014 р. спостерігається скорочення кількості оборотів коштів, вкладених у рахунки підприємства, а у 2015 р. їх кількість знову зростає невисокими темпами. Зростання цього показника є позитивним явищем, так як чим вищий показник, тим швидше можна отримати оплату по рахунках.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості за період 2011 - 2015 рр. стрімко зростає. За весь період це коефіцієнт зріс на 53,1, що для підприємства є позитивним явищем. Зростання цього показника свідчить про розширення кредиту наданого підприємству та пришвидшення оплати заборгованості підприємства.

Аналізуючи коефіцієнт оборотності матеріальних запасів за період 2011 - 2015 рр. немає однорідної динаміки. Максимальне значення цього показника спостерігається у 2013 р. і становить 1,22. До 2013 р. даний коефіцієнт зростає, у 2014 р. прослідковується незначне скорочення до 0,87, але до кінця періоду знову можна побачить зростання коефіцієнту. Для підприємства зниження показника характеризується відносним збільшенням виробничих запасів або скороченням попиту на готову продукцію. Але в цілому чим вищий даний коефіцієнт тим стійкіше становище підприємства.

Коефіцієнт оборотності основних засобів за аналізований період зростає, що для СГВК «Олійники» є досить добре. На початок період показник становить 0,71, а у кінці періоду уже 1,03. Зростання даного коефіцієнту говорить про зростання ефективності використання основних засобів. Так як коефіцієнт

зростає, то можна стверджувати, що СГВК «Олійники» ефективніше використовує свої кошти.

Щодо коефіцієнту оборотності власного капіталу, то можна стверджувати, що до кінця періоду його значення значно зросло. З 2011 р. до 2012 р. значення коефіцієнту зростає, а разом з тим і зростає ефективність використання власного капіталу підприємства. Чим вище значення цього коефіцієнту тим ефективніше СГВК «Олійники» використовує свій капітал.

Отже, проаналізувавши напрями використання фінансових ресурсів підприємства та провівши їх оцінку, можна зробити висновок про те, що суми коштів, які підприємство використовує з часом зростають. Більшу суму коштів за аналізований період витрачалося на придбання основних засобів та на поповнення резервного капіталу, що говорить про ефективну роботу підприємства.

Також зростає поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці, що свідчить про збільшення кількості працівників на підприємстві.

Щодо оцінки ефективності використання коштів підприємства, можна стверджувати, що дане підприємство володіє значною частиною вільних коштів. Разом з тим фінансовий ризик підприємства є низьким, що говорить нам про те, що можна залучати більше коштів, коли це буде необхідно, для ефективної діяльності підприємства.

Також у СГВК «Олійники» зростає швидкість та кількість оборотів капіталу підприємства та зростає сума кредиту, яку може отримати підприємство.

Загалом, з проведеної оцінки використання коштів підприємством СГВК «Олійники» можна стверджувати, що підприємство ефективно використовує свої кошти та його фінансове становище зростає.

Висновки до розділу ІІ

Отже, проаналізувавши джерела формування фінансових ресурсів підприємства, їх динаміку і структуру, а також напрями використання коштів та провівши

їх оцінку, можна зробити висновок про те, що підприємство СГВК «Олійники» є фінансово стійким та ефективно здійснює свою господарську діяльність.

Підприємство функціонує переважно за рахунок власних фінансових ресурсів, про що свідчить їх значне зростання. Значне місце у структурі власних коштів займає дохід підприємства, який становить більшу половину усіх коштів. Разом з тим важливу частку становить прибуток, амортизаційні відрахування та статутний капітал.

У розпорядження підприємства знаходяться також залучені фінансові ресурси, які займають незначну частку у його діяльності. Із залучених коштів СГВК «Олійники» користується тільки короткостроковими кредитами, а також присутня незначна сума кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги.

Для діяльності підприємства є досить позитивним явищем те, що у його розпорядженні присутні незначні суми залучених фінансових ресурсів, а діяльність здійснюється за рахунок власних джерел. Це свідчить про зростання його фінансової стійкості на ринку.

Разом із формування фінансових ресурсів на підприємстві присутнє таке явище, як їх використання.

Досить добре є те, що великі суми коштів спрямовані на придбання основних засобів та на поповнення резервного капіталу, це говорить про те, що підприємство розвивається. Також збільшується кількість робочих місць, це можна стверджувати за рахунок зростання витрат на оплату праці.

Отже, із проведеного аналізу можна прийти до висновку про те, що підприємство СГВК «Олійники» є фінансово стійким на ринку, здійснює ефективну господарську діяльність та правильно використовує свої фінансові ресурси.

РОЗДІЛ ІІІ
ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

3.1. Напрями оптимізації джерел формування фінансових ресурсів підприємства у сучасних умовах

У ході розвитку ринкових відносин в Україні у багатьох підприємств можна було спостерігати нестачу фінансових ресурсів. Це обумовлено втратою власних коштів через їх неприбуткову діяльність, недосконалістю податкової системи, зростанням рівня інфляції, високою вартістю залучених ресурсів. Недостатня кількість фінансових ресурсів підприємства впливає на його виробничу діяльність та призводить до появи заборгованостей перед працівниками, державою та іншими суб'єктами господарювання.

Фінансові ресурси, їх джерела фінансування та структура мають великий вплив на забезпечення виробничої діяльності підприємства. Достатні обсяги фінансових ресурсів забезпечують безперервність виробничої діяльності підприємства, оптимальна структура розподілу призводить до зростання конкурентоспроможності продукції та ефективної діяльності, а стабільні джерела функціонування зміцнюють його платоспроможність.

На сьогодні джерела формування фінансових ресурсів нестабільні. Для забезпечення виробничої діяльності підприємствам недостатньо власного капіталу. Розподіл власного капіталу не відповідає оптимальним розмірам, що спонукає до збільшення матеріальних запасів або ж їх дефіциту.

Фінансове забезпечення виробничої діяльності підприємства проводиться за допомогою фінансового планування, за допомогою якого можливо визначити обсяги та джерела фінансових ресурсів, обсяги збуту продукції та економічне становище підприємства [74, с. 277].

Формування оптимальної структури фінансових ресурсів підприємства є складним та важливим елементом формування капіталу підприємства [9, с. 315].

Підприємство має побудувати структуру джерел фінансування опираючись на цілі та критерії оптимізації. Цих цілей може бути декілька. Комплекс цих цілей буде визначатися комплексом використовуваних фінансових ресурсів підприємства. Такими цілями можуть бути: зростання доходу власників підприємства від їх участі у капіталі, забезпечення контролю підприємства та інші цілі.

Виходячи із цих цілей керівництво підприємства зацікавлене у залученні якнайбільших обсягів фінансових ресурсів. Залучення цих ресурсів забезпечить максимальний розвиток підприємства та збереже певний рівень прибутковості.

Для розширення діяльності підприємству потрібно збільшити суму власного капіталу. Зростання його суми призведе до скорочення суми залучених коштів, підвищить його кредитоспроможність та фінансову незалежність [31, с. 139].

Для того щоб підприємство за недостатнього рівня фінансування не стикнулося із певними негативними явищами, фінансові менеджери змушені розробити політику джерел формування фінансових ресурсів підприємства. Наявність необхідних розмірів фінансових ресурсів збільшать фінансову стійкість та платоспроможність підприємства [77, с. 42].

Оптимізація фінансових ресурсів підприємства є однією з важливих задач фінансового менеджменту. На ефективність формування фінансових ресурсів впливає ефективність менеджменту підприємства. На українських підприємствах рівень менеджменту невисокий. Це проявляється відсутністю цілісного підходу до питань фінансового управління підприємством, неналагодженій системі відносин між працівниками і керівниками, недостатньому досвіді фінансового управління. Фінансові менеджери не володіють навиками практичного застосування фінансового аналізу на основі якого приймаються управлінські рішення.

Вирішити проблему із недостатньою кваліфікацією менеджерів можна за допомогою проведення бізнес-тренінгів, введенням системи фінансового контролінгу та впровадженні ефективної інформаційної системи [11, с. 16].

Підприємство, що у своїй діяльності використовує тільки власний капітал, який має найвищу фінансову стійкість, але немає приросту прибутку на

вкладений власний капітал, а підприємство, що використовує залучені кошти, має вищий фінансовий потенціал та можливості приросту рентабельності власних фінансових ресурсів, але немає такої ж високої фінансової стійкості [47. с. 109].

Для розширення своєї діяльності у майбутньому підприємству необхідно збільшити розміри власного капіталу. Це можна зробити шляхом накопичення нерозподілених прибутків підприємства або шляхом залучення фінансових ресурсів від власників підприємства [31, с. 139].

Вагому частку у формуванні фінансових ресурсів підприємства відіграє вибір джерел фінансових ресурсів підприємства, однак на практиці підприємства не можуть бути використані всі джерела формування. Це насамперед пов'язано з відсутністю підтримки в Україні, з боку держави, малого та середнього бізнесу; неможливістю одержання державних субсидій; невигідністю користування кредитами банків з причини високих, іноді навіть нереальних відсотків.

Важливим джерелом формування і підтримки на необхідному рівні власних фінансових коштів є амортизаційні відрахування і повне відновлення основних фондів підприємства [60, с. 36 - 38].

Під час вибору оптимальної стратегії фінансування необхідно обирати відповідні джерела, обсяги грошових потоків, періоди надходження та терміни повернення, усе це повинне забезпечувати фінансування підприємства в повному обсязі та ефективність використання капіталу для можливості виконання взятих на себе зобов’язань.

Під час оцінювання вартості джерел фінансування присутні недоліки, які не дозволяють прийняти найкраще рішення навіть при виборі оптимального методу.

Найбільш поширеними з них є:

- переважно звертається увага тільки на плату за користування позичковими коштами без врахування додаткових витрат, не враховуючи те, що їх сума може бути значною;

- не звертається увага на час, який при довгостроковому фінансуванні може вплинути на вартість залучених коштів, сум платежів за користування ними та повернення боргу;

- критерій оптимізації не завжди є аргументованим;

- економіко-математична модель, не враховує значних обмеження, які пов’язані із забезпеченням фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Усі ці недоліки можуть впливають не тільки на довгострокове фінансування, а і на короткосторове. При виборі варіанту для фінансового забезпечення на довготривалу перспективу ступінь їх значущості та вплив на економічну доцільність варіанту фінансування є суттєвим.

Практично встановлено, що використання окремих методів структури ресурсів підприємства можна отримати різні результати. Тому для конкретнішої оцінки витрат для фінансування та уникнення недоліків потрібно розглянути вартість фінансових ресурсів, тобто ту суму коштів, яка виплачуються за використання певного обсягу залучених фінансових ресурсів на протязі терміну їх використання.

Існує комплексна модель оптимізації джерел фінансування підприємства. Застосування даної моделі не тільки забезпечує при проведенні оптимізації структури фінансових ресурсів врахування всіх розглянутих вище критеріїв, а і дає змогу оптимізувати структуру позичкового капіталу. Але, у критерію мінімізації рівня фінансових ризиків автор пропонує розглядати коефіцієнт автономії, тому дана методика пропонується для підприємств на початковому етапі свого розвитку, створенні нового підприємства, при зміні розмірів існуючого підприємства, при вирішенні питань про реінвестування прибутку.

Для забезпечення фінансової стійкості підприємства фінансування необоротних та оборотних активів буде проведене за рахунок власного капіталу та кредиту на тривалий термін. Інша половина змінної частини оборотних активів буде фінансуватися за рахунок кредиту на короткий термін, товарного кредиту та кредиторської заборгованості підприємства. Таким чином, дана модель дозволить створити більш раціональну та ефективну діяльність, яка забезпечить для підприємства зростання рентабельності власного капіталу, зниження середньозваженої вартості капіталу, зростання фінансової спроможності підприємства та мінімізацію фінансових ризиків.

Вагома частка належить структурі джерел формування фінансових ресурсів та їх питомій вазі. Частина залучених фінансових ресурсів до фінансової діяльність підприємства додає витрати на сплату відсотків за кредити, дивідендів за акціями і облігаціями та призводить до певних проблем ліквідності балансу [36, с. 100 - 115].

Підприємства мають потребу у достатньому обсязі фінансування своєї діяльності, яке залежить від обігу його активів та пасивів. Оптимальним варіантом передбачено, що підприємство фінансується переважно за допомогою довгострокових пасивів, а прирівняні до них засоби за рахунок довгострокових джерел.

Ще одним із видів фінансування є фінансування за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства. Якщо у підприємства є достатня сума власних фінансових ресурсів то за рахунок цього може бути забезпечений подальший його розвиток. Високий рівень даного фінансування позитивно впливає на стан підприємства [56, с. 93].

Найважливішою проблемою формування фінансових ресурсів є низька інвестиційна привабливість українських підприємств, використання застарілих технологій, висока зношеністю основних засобів, низький рівень попиту на продукцію, низька конкурентоспроможність підприємств. Проблема низької конкурентоспроможності пов’язана з недостатнім обсягом джерел фінансування для оновлення виробничого обладнання.

Також однією з важливих проблем є дефіцит ресурсів для фінансування діяльності підприємства. Це спонукає до того, що довгострокові ресурси використовуються підприємством для вирішення поточних завдань. Результатом цього є покращення платоспроможності у короткостроковому періоді, але у довгостроковому періоді фінансова стійкість знижується [11, с. 16].

Підприємства не можуть спочатку залучати кошти, а потім перетворювати їх у фінансові ресурси. По-перше, кошти просто так на підприємство не надходять, тому що кожна залучена грошова одиниця є товаром або зобов’язанням підприємства. По-друге, кожна грошова одиниця, яка залучається підприємство уже має свій напрямок використання. У сучасних умовах підприєм-

ства не можуть довго утримувати на рахунках залучені кошти, тому що чим швидше кошти потраплять у обіг тим більшу суму прибутку можна отримати у майбутньому. Чим довше ці кошти перебуватимуть на рахунку підприємства тим більша вірогідність того, що можна отримати непередбачені збитки [60, с. 97].

Важливим фактором, що впливає на формування фінансових ресурсів у сучасних умовах є податкова система. Функціонування податкової системи, визначається взаємною узгодженістю складових податкового механізму. При цьому одним з напрямів для вирішення завдання формування ресурсів підприємства в сучасних умовах є розроблення та побудова принципів системи податкових ставок [63, с. 53]. Але, нажаль, в Україні, податкове законодавство є недосконалим, тому неможливо визначити чітко вплив податкової системи на формування оптимальної структури джерел фінансових ресурсів [2, с. 110].

У процесі утворення ресурсів підприємства важливу роль займає ринок цінних паперів, який повинен забезпечити економіку необхідними їй фінансовими ресурсами. Саме тому важливим є розвиток інфраструктури ринку цінних паперів. Сучасна інфраструктура ринку цінних паперів повинна мати здатність не тільки вирішувати завдання створення додаткових фінансових ресурсів, а й компенсувати значну частину інфляційного тиску на економіку. Кошти повинні бути спрямовані в інвестиції, а не па поточне споживання чи розміщення в закордонних активах. Таким чином, за допомогою ефективної інфраструктури можна спрямувати значну частину вільних коштів на фондовий ринок з метою забезпечення необхідних ресурсів і ліквідності для розширення бізнесу емітентів цінних паперів [24, с. 17].

Доцільно використовувати для українських підприємств було б таке джерело фінансових ресурсів, як лізинг. Це джерело фінансових ресурсів мало використовується в Україні, хоча несе в собі значні потенційні можливості [1, с. 32].

Підприємствам в сучасних умовах не доцільно надати перевагу якомусь одному джерелу формування фінансових ресурсів. Це призводить до негативних наслідків. Доцільно було б віднести до методів формування фінансових ресурсів

також податкове і фінансове планування. Ці методи допоможуть реалізувати функції фінансових ресурсів та проявити їх суть.

Відповідно до цього методу інтереси держави і підприємств співпадатимуть, тому що першочерговим завданням держави і підприємства в Україні, як і раніше, залишається зміцнення їх фінансової незалежності. Економічне зростання підприємства та суспільне виробництво в цілому залежить від того ефективного вирішення податкових проблем при формуванні його стратегії розвитку [16, с. 35 - 37].

Основними проблемами, які впливають на процес формування джерел фінансових ресурсів є:

а) низький рівень інвестиційної привабливості підприємства;

б) низький рівень фінансової прозорості для інвесторів та кредиторів;

в) низький рівень підготовки менеджерів;

г) відсутність цілісної системи фінансового управління підприємством [11, с. 16].

Для удосконалення оптимізації джерел формування фінансових ресурсів підприємства можна запропонувати такі шляхи:

1) підвищення кваліфікації працівників, які відповідають за управління фінансами підприємств;
2) розроблення якісно нових підходів до організації роботи у сфері фінансування підприємства;
3) формування інформаційного забезпечення необхідного підприємству;
4) вибір ефективних джерел залучення фінансових ресурсів за допомогою проведення розрахунків вартості залучення ресурсів з кожного з джерел;
5) забезпечення підприємства необхідним обсягом фінансових ресурсів для його потреб;
6) покращити структури фінансових ресурсів;
7) забезпечення контролю за станом фінансових ресурсів за допомогою якого можна буд оцінити вплив якості управління фінансовими

ресурсами на рівень рентабельності та динаміку розвитку підприємства [65, с. 90].

При дотриманні цих рекомендацій, за невеликий проміжок часу підприємство зможе оптимізувати джерела формування фінансових ресурсів та підвищити його фінансову стійкість і зберегти позиції на ринку.

3.2 Підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства

Для забезпечення стабільного розвитку економіки України потрібно вирішити низку важливих проблем, основною з яких є підвищення ефективності використання фінансових ресурсів підприємства, що спричинене зміною їх правил функціонування у ринковому середовищі. Використання фінансових ресурсів в складних економічних умовах є недостатньо ефективним на сучасному етапі розвитку економіки , що призводить до втрати підприємством фінансової незалежності та платоспроможності. Підвищення ефективності використання фінансових ресурсів є основним завданням кожного підприємства. Від того на скільки ефективно використовуються фінансові ресурси залежить фінансовий добробут самого підприємства. Стійкий фінансовий стан підприємства залежить від ефективності використання його фінансових ресурсів.

Для ефективного використання фінансових ресурсів підприємства необхідно вдосконалювати і розвивати наявні, а також розробляти нові методичні підходи, які враховуватимуть економічну ситуацію в Україні.

Ефективна діяльність підприємства забезпечується ефективним та оптимальним використанням його фінансових ресурсів. Ефективне використання фінансових ресурсів – це ефективне використання грошових коштів підприємства. Саме це є основним завданням фінансових менеджерів, які розв’язують проблеми у формі фінансового планування діяльності підприємства. Визначення напрямів використання фінансових ресурсів, які належать фінансовим менеджерам,

стосуються лише активної частини коштів, тобто грошей [30, с. 282]. Однак, ефективне використання фінансових ресурсів це не тільки одержання максимальної вигоди від них, але і правильний їх розподіл, що спонукатиме оптимальне співвідношення ресурсів до отримання максимального результату від їх використання.

Фінансовий стан підприємства залежить від ефективності його діяльності. Незадовільний фінансовий стан відображатиметься на об'ємі випущеної продукції, тобто на сумі фінансових ресурсів. Однак вдале керування ресурсами та ефективне їх використання дасть змогу підприємству покращити його фінансовий стан та закріпити позиції на ринку збуту [73, с. 12].

Велика кількість підприємств, незалежно від форми власності та розміру, виду і сфери діяльності, має виокремити не тільки цілі, але й стратегії своєї діяльності. Так у сучасних умовах можуть досягти успіху лише ті підприємства, які заздалегідь визначили стратегію свого розвитку, зокрема фінансову стратегію [45, с. 116].

Для того щоб визначити напрями використання фінансових ресурсів підприємства з метою зростання його вартості потрібно збільшити грошову вартість виробничих потужностей, а також загальну вартість майна підприємства. Якщо підприємство ставить собі за мету максимізувати вартість підприємства, то фінансові ресурси потрібно направляти у ті сфери, які вплинуть на це позитивно.

Фінансові ресурси підприємства разом із матеріальними та трудовими забезпечують підприємство необхідними ресурсами, а саме тому визначення ефективних напрямів використання вимагає обдуманих та чітких управлінських рішень [28, с. 7].

Ефективність використання фінансових ресурсів можна охарактеризувати за допомогою оборотності активів і показниками рентабельності. Тобто, ефективність можна підвищити зменшуючи термін оборотності і підвищуючи рентабельність за рахунок зниження витрат і збільшення прибутку.

Співвідношення власних і залучених коштів підприємства характеризує платоспроможність та фінансову стійкість підприємства. Досягнення максималь-

ного розміру прибутку можливе лише за оптимального розподілу усіх ресурсів підприємства, особливо фінансових.

Нестача одного із фінансових ресурсів призводить до порушення діяльності підприємства, що призводить до зменшення прибутку. Теж саме і стосується надлишку фінансового ресурсу, адже надлишок одного з них є нестачею для іншого [74, с. 277].

Також ефективне використання фінансових ресурсів підприємства можна побачити за допомогою зростання вартості та утворенні доданої грошової вартості. З економічної точки зору, ефективність може змінюватися під впливом таких чинників:

а) удосконалення технології та організації виробництва за допомогою досягнень науково-технічного прогресу;

б) досягнення високого рівня ефективності використання коштів орієнтуючись на інтенсивний шлях розвитку в економіці;

в) удосконалення механізму підвищення ефективності використання фінансових ресурсів.

Якість використання ресурсів підприємства залежить від впливу цих чинників.

Основним завданням підприємства, яке підвищує ефективність використання своїх ресурсів в сучасних умовах є збільшення прибутковості капіталу і обсягу виручки, збільшення суми прибутку та нарощування показників рентабельності, яке можна досягти такими шляхами:

1) збільшити обсяги реалізації продукції;
2) позбутися перевитрат по сировині і матеріалах, загальновиробничих витрат, втрат від браку;
3) скорочувати позареалізаційні витрати;
4) реалізовувати невикористані матеріали та устаткування;
5) модернізувати виробництво;
6) використання прогресивних форм організації праці;
7) скорегувати стратегію і тактику діяльності підприємства [43, с. 259].

Ефективне використання підприємством своїх фінансових ресурсів відображається у підвищенні рівня рентабельності та залежить від дії багатьох факторів. У сучасних умовах на ефективність використання коштів підприємства впливає кризовий стан економіки, що з'являється не залежно від діяльності підприємства.

У підприємств існують внутрішні резерви підвищення ефективності використання фінансових ресурсів, на які воно може впливати. До цих резервів можна віднести: покращення системи розрахунків, контроль за оборотом коштів, під час проведення розрахунків, удосконалення організації продажу [67, с. 113].

У зарубіжній практиці набули великої популярності такі праці зарубіжних економістів щодо ефективності використання фінансових ресурсів підприємства та особливостей застосування цих підходів на практиці:

1. Дюпонівська система інтегрального аналізу ефективності використання фінансових ресурсів підприємства. Дана система розроблена фірмою «Дюпон» (США) і ґрунтується на поділі коефіцієнту рентабельності капіталу на ряд коефіцієнтів, які об'єднані в єдину систему. Пропонується поділ коефіцієнту капіталовіддачі на коефіцієнти рентабельності реалізації продукції і оборотності капіталу.

2. Система SWOT-аналізу. Сутність цього методу полягає у виявленні сильних і слабких сторін підприємства щодо можливостей використання фінансових ресурсів, а також впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на їх використання. SWOT-аналіз проводять графічно. Він виявляє впливу окремих факторів на ефективність використання фінансових ресурсів протягом певного проміжку часу.

3. Об'єктно-орієнтована система аналізу використання фінансових ресурсів підприємства. Ця система була розвинена фірмою «Модернсофт» (США) і ґрунтується на використанні комп'ютерної технології і спеціального пакету прикладних програм. В основу цієї концепції закладені моделі формування рівня рентабельності власного капіталу у вигляді взаємопов'язаних фінансових блоків, які формують елементи, які утворюють даний показник.

Всі системи, що аналізують ефективність використання фінансових ресурсів мають багато позитивних сторін та набули широкого вжитку у зарубіжній практиці. Але деякі з них вимагають від фахівців самостійно підбирати показників аналізу та програмне забезпечення для здійснення аналіз.

Вважаємо, що на сучасному етапі розвитку нашої країни доцільно використати Дюпонівську методику та систему SWOT-аналізу. Але, на наших підприємствах доцільно буде використати алгоритми цих методик, тобто послідовність їх дій, а систему показників для ефективності використання фінансових ресурсів доцільніше обрати самостійно залежності від особливостей діяльності підприємства [18, с. 64].

На основі наведених вище рекомендацій, ми пропонуємо застосувати наступні заходи та шляхи підвищення використання фінансових ресурсів:

1) впровадження заходів щодо зниження всіх видів витрат;

2) проведення грамотної дивідендної політики;

3) вивчення механізму впливу фінансового левериджу на рівень прибутковості власного капіталу і рівень фінансового ризику;

4) проведення заходів щодо модернізації виробництва;

5) вибір правильного методу нарахування амортизації;

6) ідентифікація цілей підприємства на короткострокову перспективу;

7) виявлення фактичного обсягу фінансових ресурсів і надходження фінансових ресурсів у короткостроковому періоді;

8) виявлення пріоритетних напрямів використання фінансових ресурсів у сучасних умовах;

9) оцінка нераціональних варіантів розподілу фінансових ресурсів;

10) обрання оптимальних варіантів використання коштів з виявлених критеріїв;

11) внесення певних коректівів у вибрані варіанти використання фінансових, що полягає у маневреності цього варіанту залежно від зміни зовнішніх і внутрішніх умов [20, с. 26].

Таким чином слід зазначити, що ефективність використання фінансових ресурсів впливає на фінансову стійкість підприємства, його ліквідність, платоспроможність, ділову активність і рентабельність. Тому ефективне управління фінансовими ресурсами є фундаментом для фінансової стабільності підприємства і його подальшого розвитку.

Висновки до розділу ІІІ

Отже, розглянувши питання оптимізації джерел формування фінансових ресурсів та ефективності їх використання можна зробити висновки про те що, в сучасних умовах існує багато проблем, які потребують вирішення.

Оптимізацію джерел формування фінансових ресурсів слід розглядати як головний компонент у ефективній діяльності підприємства. Від цього залежатиме його конкурентоспроможність, динамічний розвиток та стабільна діяльність.

Для оптимізації фінансових ресурсів підприємства слід збільшити його фінансування, налагодити систему менеджменту, залучити досвідчених фахівців, та використовувати нові джерела фінансування, такі як лізинг, а також налагодити зв’язки з споживачами продукції. Але потрібно для формування фінансових ресурсів залучати різні джерела, щоб забезпечити його розвиток.

Проблема ефективного використання фінансових ресурсів завжди займає одне з головних місць поміж актуальних проблем економіки, так як вона викликає інтерес на різних рівнях управління підприємством – від власників підприємств до керівників держави.

Ефективне використання коштів є основною з умов підвищення прибутковості. Керівники підприємств, для того щоб зберегти підприємство та його розвиток повинні розробити систему заходів щодо вдосконалення формування та використання його коштів. Залежно від того, які цілі будуть поставати перед підприємством, будуть змінюватися і напрями використання його фінансових ресурсів.

Отож, дотримуючись наведених рекомендацій щодо оптимізації та ефективного використання фінансових ресурсів підприємство зможе зберегти свою фінансову стійкість, платоспроможність, конкурентоспроможність та збереже стабільний рівень розвитку.

ВИСНОВИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У роботі зроблено теоретичне узагальнення та досліджено економічну природу фінансових ресурсів підприємства, класифікацію джерел їх формування та факторів, що впливають на напрями їх використання, проаналізовано фінансово-економічний стан підприємства СГВК «Олійники».

1. Дослідження суті фінансових ресурсів дозволило синтезувати основні характеристики щодо цього поняття та обґрунтувати його як кошти, які підприємство у процесі своєї діяльності формує та використовує на певні потреби.

Якість використання фінансових ресурсів може бути оцінена через ефективність використання, при цьому ефективність забезпечується впливом багатьох внутрішніх і зовнішніх факторів: економічних, правових, соціальних та інших. Особливістю фінансових ресурсів є те, що вони мають забезпечувати зберігання акумульованої вартості краще за інші види ресурсів. Фінансові ресурси на підприємстві поділяють на власні та залучені.

2. Джерелами формування фінансових ресурсів підприємства є власні фінансові ресурси та залучені з різних джерел кошти. Можна виділити такі основні складові фінансових ресурсів підприємства: дохід, прибуток, амортизаційні відрахування, статутний капітал, кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги, короткострокові кредити банків.

3. Проведення аналізу власних та залучених ресурсів є необхідним для оцінки формування джерел фінансових ресурсів у сучасних умовах. На основі проведеної оцінки системи показників характеризують ефективність використання фінансових ресурсів та результативність діяльності підприємства. Оцінка ефективності використання фінансових ресурсів підприємства дозволить визначити напрями за рахунок яких можна поліпшити ці показники.

4. Проведений аналіз діяльності підприємства СГВК «Олійники» показав, що дане підприємство має позитивну динаміку розвитку. Підприємство функціонує переважно за рахунок власних коштів, а залучаються кошти тільки на розсуд керівника. У структурі власних фінансових ресурсів найбільша питома

вага припадає на доходи підприємства, а найменша статутному капіталу, який протягом періоду 2011 – 2015 рр. залишався незмінним і становив 1000 грн.

Щодо залучених фінансових ресурсів, то більша питома вага належить короткостроковим кредитам банків, а кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги займає незначну частка.

5. Провівши оцінку ефективності використання фінансових ресурсів на підприємстві СГВК «Олійники» в 2011 – 2015 рр. встановлено, що фінансові ресурси на підприємстві використовуються ефективно. Підприємство ліквідне, фінансово стійке та має високий рівень платоспроможності.

Провівши розрахунок показників автономії, фінансової стійкості, фінансової залежності, фінансування та маневреності власного капіталу можна із впевненістю сказати, що усі коефіцієнти знаходять у межах оптимального значення, а отже і діяльність підприємства є ефективною. Було виявлено, що фінансова стійкість зростає, частка залучених фінансових ресурсів скорочується.

Високий рівень фінансової стійкості та платоспроможності підприємства забезпечується за досить високого розміру власних фінансових ресурсів підприємства, основним джерелом яких є дохід.

За допомогою показників ліквідності виявлено, що у розпорядженні підприємства знаходиться значна сума вільних коштів, підприємству загрожують високі фінансові ризики та існують можливості до залучення додаткових ресурсних джерел.

Розрахувавши коефіцієнти оборотності можна стверджувати, що зростає швидкість оборотності коштів та кількість оборотів за рік, зростає ліміт кредиту, який може отримати підприємство. Негативним є те, що скорочується попит на готову продукцію.

Ефективне використання коштів можливе тільки тоді, коли не лише раціонально використовуються кошти, а й забезпечується пошук можливостей для подальшого розвитку підприємства.

6. Не зважаючи на те, що підприємство має високі темпи розвитку та ефективно розподіляє кошти, воно стикається із рядом проблем свого розвитку, для вирішення яких ми пропонуємо такі варіанти:

1) провести оцінку вартості кожного елементу фінансових ресурсів й індивідуально визначити доцільність формування фінансових ресурсів за рахунок джерел, вилучаючи їх на певний час з кругообігу, або залучення інших видів джерел, так як власні та позичені джерела мають різну вартість;

2) подальше оптимальне здійснення розширеного відтворення на підприємстві, яке залежить від правильного співвідношення власних і позичених фінансових ресурсів;

3) оцінка ринкової вартості підприємства, так як, в сучасних умовах обсяг власних ресурсів характеризує потенціал залучення додаткових фінансових ресурсів, що забезпечує додаткові прибутки;

4) налагодження взаємовідносин із фінансовими інститутами, зокрема банками, за допомогою аналізу структури джерел фінансових ресурсів;

5) розробка стратегічних та оперативних планів;

6) використання податкових пільг;

7) створення запасів та резерві;

8) розробка показників, які характеризують ефективність використання фінансових ресурсів;

9) оптимізація обсягу, складу і структури фінансових ресурсів;

10) моніторинг виробничих запасів.

За допомогою ефективного використання фінансових ресурсів підприємства можна вирішити ряд проблем серед яких є створення конкурентоспроможної бази підприємства, забезпечення лідерства серед конкурентів, нарощення обсягів виробництва, збільшення попиту на готову продукцію.

7. У зв’язку з високою залежністю сільськогосподарських підприємств від природно кліматичних умов, для стабілізації та їх прибуткового функціонування важливе місце має механізм страхового захисту сільськогосподарських підприємств.

Вирішити цю проблему можна шляхом реалізації механізму їх страхового захисту. Основними складовими реалізації механізму страхового захисту мають бути:

а) розробка чіткої державної Концепції розвитку страхування сільськогосподарських ризиків;

б) удосконалення нормативно-правових актів стосовно страхування аграріїв;

в) забезпечення реального відшкодування збитків завданих стихійними лихами.

8. У роботі запропоновано використати із зарубіжної практики Дюпонівську систему інтегрального аналізу ефективності використання фінансових ресурсів підприємства (*для більш точного визначення коефіцієнту рентабельності капіталу шляхом його поділу на ряд показників*), систему SWOT-аналізу (*для виявлення сильних та слабких сторін фінансових ресурсів і чинників, що на них впливають*) та об'єктно-орієнтовану систему аналізу використання фінансових ресурсів підприємства (*яка з фінансових блоків формує показник рентабельності власного капіталу, за допомогою комп'ютерних програм*).

9. Для удосконалення формування фінансових ресурсів підприємство СГВК «Олійники» повинно орієнтуватися на планування та прогнозування обсягів фінансових ресурсів та контроль за їх використанням. У сучасних умовах підприємству потрібно сформувати стратегію, яка має бути направлена на зниження фінансових ризиків, покращення ліквідності фінансових ресурсів та підвищення ефективності їх використання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрущак Є. Управління фінансовими ресурсами у процесі реструктуризації підприємств / Є. Андрущак // Фінанси України. – 2002. – № 7. – С. 30–38.
2. Бадаковський В. Ю. Проблеми залучення кредитних ресурсів вітчизняними підприємствами / В. Ю. Бадаковський // Фінанси України. – 2005. – № 1. – С. 106–112.
3. Базілінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія і практика / О. Я. Базілінська. Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 328 с.
4. Безбородова. Т. В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємств / Т. В. Безбородова // Держава та регіони. – 2006. – № 5. – С. 21–23.
5. Бердар М. М. Управління процесом формування та використання фінансових ресурсів на основі логістичного підходу/ М. М. Бернар // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 5. – С.133–138.
6. Білик М. Д. Фінанси підприємств / М. Д. Білик. – К.: Знання, 2005. – 820 с.
7. Білоліпецкий В. Фінансові ресурси та їх перетворені форми / В. Белоліпецкій, І. Мерзляков // Аудитор. – 2004. – №5. – С.51–55.
8. Бланк І. О. Управління формуванням капіталу / І. О. Бланк – К.: Ельга, 2002. – 512 с.
9. Бланк І. О. Фінансовий менеджмент / І. О. Бланк. – К. : Ельга, 2008. – 722 с.
10. Близнюк О. П. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів підприємства / О. П. Близнюк, А. П. Горпиненко // Вісник Міжнародного слов'янського університету. Серія: Економічні науки. – 2012. Т. 15, № 2. – с. 52–58.
11. Бойко Є. М. Сучасний стан та проблеми процесу формування фінансових ресурсів підприємства в Україні / Є. М. Бойко // Молодий вчений. – 2016. – № 5. – С. 15-16.

12. Бродська І. І. Аналітична модель інтегральної оцінки вартості підприємства / І. І. Бродська // Економіка АПК. – 2008. – № 6. – С. 94-101.
13. Буряковский В. В. Финансы предприятий : Учебное пособие / В. В. Буряковский, В. Я. Кармазин, С. В. Каламбет; под ред. В. В. Буряковского . – Дніпропетровськ: Пороги, 2003. – 246 с.
14. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник / О. Д. Василик. – К. : НІОС. – 2001. – 416 с.
15. Васильчак С. В. Основні підходи до організації управління фінансовими ресурсами підприємства / С. В. Васильчак // Економіка АПК. – 2011. – № 3 – С. 78 – 80.
16. Виговська В. В. Вдосконалення системи управління фінансовими ресурсами малих підприємств / В. В. Виговська //Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 8. – С. 35 – 40.
17. Герасименко Р. А. Особливості формування фінансових ресурсів акціонерних товариств / Р. А. Герасименко // Фінанси України. – 2006. – № 6. – С. 82 – 89.
18. Гнип Н. О. Моделі формування фінансового потенціалу в рамках стратегії зростання підприємства / Н. О. Гнип // Держава та регіони. – 2010. – №2. – С.63 – 66.
19. Гончаров А. Б. Фінансовий менеджмент / А. Б. Гончаров – Харків: ІНЖЕК, 2007. – 237 с.
20. Горбан А. П. Управління фінансовими ресурсами підприємства / А. П. Горбан // Економічні науки. – 2010. – № 15. – С. 25 – 27.
21. Горбатенко А. А. Особливості формування власних фінансових ресурсів підприємств в Україні / А. А. Горбатенко // Економічний вісник Переяслав-Хмельницького ДПУ імені Григорія Сковороди. - 2010. – Випуск № 15/1. – С. 195- 201.
22. Грабовецький Ю. Є. Економічний аналіз: Навч.посіб. / Ю. Є. Грабовецький. – К.: ЦУЛ, 2009. – 256 с.

23. Гринів Б. В. Економічний аналіз торговельної діяльності / Б. В. Гринів. – 2-ге вид., переробл. та допов. - К. : Центр учбової літератури, 2012. – 392 с.
24. Грищенко Т. В. Роль інфраструктури ринку цінних паперів у формуванні його фінансових ресурсів / Т. В. Грищенко, І. С. Івахненко // Економіка та держава. – 2010. – № 7. – С. 17 – 20.
25. Довбня С. Б. Оптимізація програми фінансування підприємства / С. Б. Довбня // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 18. – С. 79 – 82.
26. Єфремова Н. Джерела формування фінансових ресурсів підприємства: їх склад та оптимізація структури / Н. Єфремова // Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка». – 2013. – № 3. – С. 53 – 61.
27. Загорулько Ю. І. Фінансова стійкість підприємств як економічна категорія / Ю. І. Загорулько // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки, № 4/2013. – С.236 – 247.
28. Заїка І. П. Управління фінансовими ресурсами підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 / І. П.Заїка //. – Київ, – 2011. – 22 с.
29. Зятковський І. В. Фінанси підприємств / І. В. Зятковський. – 2-ге вид. – К. : Кондор, 2003. – 364 с.
30. Іванілов О. С. Економіка підприємства / О. С. Іванілов. - К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.
31. Качмарик Я. Д. Ефективність формування фінансових ресурсів підприємств / Я. Д. Качмарик, Р. І. Хуткий // Фінанси України – 2008. – № 10. –с. 138 – 144.
32. Кириленко О. П. Фінанси (Теорія та вітчизняна практика) / О. П. Кириленко. - Тернопіль: Економічна думка, 2000. – 212 с.
33. Кнейслер О. В. Фінансовий менеджмент : Навчальний посібник / О. В. Кнейслер. – Тернопіль: «Вектор», 2008. – 240 с.
34. Козачок І. А. Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства / І. А. Козачок // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2011. – № 47. С. 227 – 283.

35. Колчина Н. В. Фінанси підприємств / Н. В. Колчина, Г. М. Поляк.; за ред. Н. В. Колчина. – М.: ЮНИТИ ДАНА, 2006. – 368с.
36. Коробко М. В. Оптимізація структури капіталу / М. В. Коробко // Вісник Технологічного університету Поділля. – 2003. – № 1 (Ч. 2). – С. 110–115.
37. Костецький В. В. Фінансове забезпечення діяльності підприємств міського електротранспорту: дис. На здобуття наукового ступеня канд. економ. наук: спец. 08.00.08 гроші, фінанси і кредит / В.В. Костецький. – Тернопіль: ТНЕУ, 2010. – 250 с.
38. Кропівцова Н. І. Особливості формування фінансових ресурсів підприємства / Н. І. Кропівцова // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі і послуг. – 2011. – Вип. 1. – С. 261 – 268.
39. Курінна О. В. Теоретичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства / О. В. Курінна // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Економіка. – 2013. – Вип. 2. – С. 140 - 148.
40. Лапа А. Є. Фінансові ресурси підприємства та їх оптимізація / А. Є. Лапа // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки, № 4/2013. – С. 289 – 297.
41. Лещук В. П. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: Навч. посіб. / Кравчук О. М., Лещук В. П. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 504 с.
42. Линенко А. В. Оптимізація структури джерел фінансових ресурсів підприємства / А. В. Линенко // Вісник Запорізького національного університету. Серія: Економічні науки. – 2014. – № 2. – С. 47 – 55.
43. Литнев О. М. Фінансові ресурси підприємства / О. М. Литнев. - М.: 2006. – 366 с.
44. Лігоненко Л. О. Фінанси підприємств : підручник / Л. О. Лігоненко. – К.: КНТЕУ, 2006. – 491 с.

45. Лукіна Ю. В. Формування та реалізація стратегії управління фінансами підприємства / Ю. В. Лукіна // Фінанси України. – 2013. – № 3. – С. 113 - 118.

46. Малій О. Г. Фінансові ресурси підприємств та джерела їх формування: теоретичні аспекти / О. Г. Малій // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2016. – № 2. – С.71 – 74.

47. Мельник. О. Особливості функціонування фінансових ресурсів в системі управління підприємством / О. Мельник // Галицький економічний вісник. — 2012. — № 3(36). — С.108 – 116.

48. Налукова Н. І. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: сутнісно-аналітичний аспект / Н. І. Налукова // Галицький економічний вісник. — 2011. — № 1(30). — С. 166-174.

49. Ніпіаліді О. Ю. Аналіз фінансового стану підприємства та шляхи його поліпшення в умовах ринкових відносин (на прикладі хлібоприймальних підприємств Тернопільської області) дис. на здобуття наукового ступеня канд. економ. наук : спец 08. 06.04 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит / О. Ю. Ніпіаліді. – Тернопіль: ТАНГ, 2002. – 208 с.

50. Ніпіаліді. О. Оцінка фінансового становища підприємства в умовах переходу до ринкової економіки / О. Ніпіаліді // Наукові записки : зб. наук. праць каф. екон. аналізу Терноп. акад. нар. госп-ва. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – Вип. 9. – С. 235 - 237.

51. Ніпіаліді О. Ю. Фінанси підприємств: Навч. посіб. / О. Ю. Ніпіаліді, Н. І. Карпишин. – Тернопіль: Економічна думка, 2009. – 232 с.

52. Опарін В. М. Фінанси / В. М. Опарін. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.:КНЕУ, 2005. – 240 с.

53. Опарін В. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) : монограф. / В. Опарін. – К. : КНЕУ, 2005.– 240 с.

54. Павловська О. В. Фінансовий аналіз: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – К.: КНЕУ, 2002. – 388 с.

55. Павлюк К. В. Фінансові ресурси держави: монографія / К. В. Павлюк. – К.: “НІОС”, 2007. – 24 с.
56. Петренко Ю. В. Оптимізація джерел фінансових ресурсів підприємств / Ю. В. Петренко // Фінанси України – 2009. – № 6. –С. 91 – 95.
57. Погожа Н. В. Проблемні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства в умовах рецесії України / Н. В. Погожа // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Вип. 2. – С. 144 – 149.
58. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств / А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2002. – 571с.
59. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємств / А. М. Поддєрьогін, А. М. Білик, Л. Д. Буряк. – К.: КНЕУ, 2004. – 546 с.
60. Пройда – Носик Н. Н. Фінансові ресурси підприємства / Н. Н. Пройда - Носик, С. С. Грабарчук // Фінанси України – 2003. – №1. – С. 96 – 103.
61. Рендович П. М. Теоретико-ретроспективні підходи до поняття "фінансові ресурси" / П. М. Рендович // Формування ринкових відносин в Україні.– 2007.– № 9.– С. 38-42.
62. Романенко О. Р. Фінанси / О. Р. Романенко. – К.: ЦНЛ, 2006. – 312 с.
63. Савчук. В. П. Практическая энциклопедия. Финансовый менеджмент / В. П. Савчук. – К. : Изд. дом «Максимум», 2005. – 884 с.
64. Савчук В. П. Стратегии и технологии управления финансами предприятия / В. П. Савчук // Финансовая консультация. – 2013. – № 22. – С. 4–9.
65. Слюсаренко К. В. Проблеми формування та використання фінансових ресурсів підприємств України в сучасних умовах господарювання / К. В. Слюсаренко, С. А. Британ //Молодий вчений. – 2015. – № 5 (20). – С. 84 -91.
66. Спасів Н. Я. Фінансове забезпечення відтворення основного капіталу підприємств: дис. канд. екон. наук: 08.04.01 / Н. Я. Спасів. - Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. - К., 2006. - 230 с.

67. Стецюк П. А. Формувань фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств / А. П. Стецюк // Економіка АПК. – 2005 – №11. – С. 111 - 116.
68. Сухонос О. М. Особливості управління власним капіталом підприємства / О. М. Сухонос // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки, № 4/2013. – С. 399 – 411.
69. Тігова Г.М. Аналіз фінансової звітності / Г. М. Тігова, Л. С. Селівестрова, Т. Б. Процюк. - К.: Центр учбової літератури, 2012. – 268 с.
70. Фінанси : [навч. посіб.] / С. І. Юрій, Т. О. Кізима, Н. П. Злепко, М. М. Тріпак. - Тернопіль : Карт-Бланш, 2002. – 357 с.
71. Фінансовий словник / [уклад. А. Г. Завгородній, Г. Л. Вознюк, Т. С. Смовженко]. – К.: Знання, 2000. – с. 404.
72. Хачатурян С. Сутність фінансових ресурсів та їх класифікація / С. Хачатурян // Фінанси України. – 2010. – № 4. – С. 77 – 81.
73. Чупіс А. В. Ефективність використання фінансових ресурсів підприємства / А. В. Чупіс, С. Н. Закоморний. – Суми: Козацький вал, 2007. – 28 с.
74. Чупіс А. В. Оцінка, аналіз, планування фінансового середовища підприємства / А. В.Чупіса. – Суми: Довкілля, 2005. – 368 с.
75. Шевчук Н. Капітал підприємства: формування та ефективність функціонування / Н. Шевчук // Ринок цінних паперів України. – 2013. – № 5–6. – С. 39–43.
76. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент / В. М. Шелудько. — К.: Знання, 2013. — 375 с.
77. Юринець В. Є. Теоретико-ігрова оцінка тенденцій соціально-економічного розвитку держави / В. Є. Юринець // Вісник Львівського університету. Серія: Економіка. – 2005. – Вип. 34. – С. 41–47.